

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА СТИЦАЊЕ ПРОФЕСИОНАЛНИХ ЗВАЊА

Примјена од 01.01.2020. године

I НИВО Професионално звање: СЕРТИФИКОВАНИ РАЧУНОВОДСТВЕНИ ТЕХНИЧАР

ПРЕДМЕТ 1. УВОД У ФИНАНСИЈСКО РАЧУНОВОДСТВО	
1.	<p>ЦИЉ</p> <p>Развој знања и вјештина за разумијевање и примјену рачуноводствених принципа при евидентирању основних пословних промјена, те учествовање у састављању финансијских извјештаја опште намјене за мала и средња предузећа</p>
2.	<p>ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ</p> <p>Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - примјену концептуалног оквира за финансијско извјештавање - примјену рачуноводствених концепата и принципа - евидентирање једноставних пословних промјена у систему двојног књиговодства примјеном МСФИ и МСФИ за МСЕ - састављање финансијских извјештаја опште намјене
3.	<p>ОБРАЗЛОЖЕЊЕ</p> <p>Наставни план из <i>Увода у финансијско рачуноводство</i> претпоставља знања стечена током средње школе, као и знања стечена у вишегодишњој пракси кандидата за полагање овог испита.</p> <p>Програм започиње концептуалним оквиром за финансијско извјештавање, који укључује квалитативна обиљежја корисних финансијских информација, елементе финансијских извјештаја и њихово признавање и вредновање и др. Потом се расправља о систему двојног књиговодства и основним рачуноводственим принципима.</p> <p>Главне области наставног плана покривају рачуноводствени третман једноставнијих пословних догађаја у складу са захтјевима МСФИ за МСЕ.</p> <p>На крају програма обухваћено је састављање финансијских извјештаја предузетника и привредних друштава.</p>
4.	<p>ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН</p> <p>1. Генерални оквир</p> <p>(а) Врсте предузећа – друштва капитала и друштва лица</p> <p>(б) Форме и структура капитала у друштвима лица и друштвима капитала.</p> <p>(в) Дефинисање и признавање имовине, обавеза, капитала, прихода и расхода према концептуалном оквиру IASB-а</p> <p>2. Рачуноводствени концепти и принципи</p> <p>(а) Основни рачуноводствени концепти и принципи, из IASB – овог Концептуалног оквира за финансијско извјештавање и релевантних међународних рачуноводствених стандарда</p>

- (i) обрачунска – акруална основа
- (ii) начело сталности пословања
- (iii) начело идентитета биланса
- (iv) начело двостраног обухватања пословних промјена

(б) Остали рачуноводствени концепти:

- (i) начело историјског трошка
- (ii) начело настанка пословног догађаја
- (iii) начело новчаног вредновања и појединачне процјене
- (iv) правни субјективитет – начело пословне јединице
- (v) начело узрочности
- (vi) начело опрезности

3. Систем двојног књиговодства

(а) Систем двојног књиговодства

- (i) (пословне књиге у систему двојног књиговодства – дневник, главна књига (првог и другог степена) и помоћне књиге
- (ii) рачун – конто, врсте рачуна и правила књижења на рачунима
- (iii) контни оквир и контни план
- (iv) књиговодствена документација
- (v) књижење трансакција у дневнику и главној књизи
- (vi) готовински и безготовински платни промет
- (vii) пробни биланс, закључни лист и други књиговодствени инструменти
- (viii) разграничења по предмету, временска разграничења и дугорочна резервисања
- (ix) принцип "фактурисане реализације" и принцип "наплаћене реализације"
- (x) метода "укупних трошкова" и метода "трошкова продатих учинака"
- (xi) периодични финансијски извјештаји

(б) Основна начела функционисања система ПДВ-а

(в) Мануелне и компјутеризоване рачуноводствене евиденције

4. Рачуноводствени третмани

(а) Стална материјална и нематеријална средства

- (i) разлика између капиталних и осталих издатака
- (ii) рачуноводствено обухватање прибављања и отуђења сталних материјалних и нематеријалних средстава
- (iii) амортизација – дефиниција, разлози и методе (линеарна, дегресивна и функционална)
- (iv) инвестиционе некретнине – основна правила.

(б) Текућа средства

- (i) залихе и стална средства намијењена продаји,
- (ii) методе за праћење промјена на залихама
- (iii) потраживања, укључујући и рачуноводствено обухватање сумњивих и спорних потраживања
- (iv) готовина и готовински еквиваленти.

(в) Текуће обавезе и ПБР

(г) Дугорочне обавезе – основна правила процјењивања и презентације

(д) Капитал: стални и промјенљиви

	<p>5. Финансијски извјештаји</p> <p>(а) Циљеви финансијских извјештаја</p> <p>(б) Корисници и њихове информационе потребе</p> <p>(в) Основне карактеристике финансијских извјештаја</p> <p>(i) биланс стања</p> <p>(ii) биланс успјеха</p> <p>(iii) извјештај о токовима готовине</p> <p>(iv) извјештај о промјенама у капиталу</p> <p>(v) напомене уз финансијске извјештаје (обрадити до одређеног степена)</p> <p>(г) Припрема финансијских извјештаја за средње и мале субјекте</p>
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>1. МСФИ за МСЕ, посљедњи званични преводи</p> <p>2. Шњегота Д., <i>Примјена МСФИ кроз билансни контни оквир, друго измијењено и допуњено издање</i>, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци и Финрар, 2017.</p> <p>3. Шкарић-Јовановић К., Шњегота Д. и Панић Н., <i>Приручник за књиговодство</i>, Финрар, 2016.</p> <p>4. Грбавац Ј., Хладика М., <i>Основе рачуноводства</i>, Свеучилиште у Мостару – Економски факултет, Мостар, 2017. (поглавља: 2, 3 и 4)</p>
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 2 сата (120 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 4 задатка и 20 тест питања. Задаци вриједе (15x4) 60 бодова. Тест питања се вреднују са по 2 бода, тј. укупно (2x20) 40 бодова. Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>

ПРЕДМЕТ 2. ТРОШКОВНО РАЧУНОВОДСТВО И УВОД У УПРАВЉАЧКО РАЧУНОВОДСТВО

1.	ЦИЉ Општи циљ предмета је да кандидати за звање сертифициваног рачуноводственог техничара стекну знања о улози и значају рачуноводства трошкова у оквиру рачуноводственог информационог система, те о различитим методологијама обрачуна трошкова, које су под утицајем врсте производног / услужног процеса који се одвија у предузећу и начина вредновања учинака.
2.	ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ Основне вјештине које кандидати треба да стекну на основу савладавања усвојеног плана и програма подразумевају: <ul style="list-style-type: none">- разликовање задатака рачуноводства трошкова у смислу подршке осталим дијеловима рачуноводствене функције,- разликовање одговарајуће подјеле трошкова неопходне за задовољење конкретне информационе потребе,- коришћење различитих врста калкулација цијене коштања (за масовну, појединачну и купловану производњу),- способност алокације трошкова по носиоцима,- различите начине вредновања залиха учинака са становишта садржаја цијене коштања.
3.	ОБРАЗЛОЖЕЊЕ У уводном дијелу програма, користећи потребе савременог менаџмента као оквир за дефинисање циљева рачуноводственог информисања, неопходно је идентификовати структурне елементе рачуноводства предузећа, као и позицију рачуноводства трошкова у односу на остале елементе тог система. Такође, саставни, логички дио овог дијела програма су извјештаји различитих елемената рачуноводственог система, те активности рачуновођа у оквиру тих појединачних елемената система. У другом дијелу програма предвиђено је идентификовање различитих могућности подјела трошкова те упознавање са методолошким аспектима обрачуна у појединачној, масовној и куплованој производњи са образложењем потребне књиговодствене документације. Посебан сегмент предвиђен је за упознавање са различитим аспектима алокације трошкова – по мјестима и носиоцима, као и за проблематику интерног обрачуна између различитих мјеста трошкова и критеријуме за распоред трошкова по носиоцима. У трећем дијелу предвиђено је детаљно упознавање са концептом вредновања залиха учинака по укупним и варијабилним трошковима производње, те са осталим варијантама вредновања залиха учинака, као и са посљедицама употребе различитих система обрачуна вриједности залиха учинака на краткорочне резултате пословања.
4.	ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН I Структурни елементи рачуноводства предузећа 1. Менаџмент, концептуални оквир савременог рачуноводства

2. Циљеви рачуноводственог информисања
 - 2.1. Финансијско рачуноводство – структурни елемент рачуноводства предузећа
 - 2.2. Управљачко рачуноводство - структурни елемент рачуноводства предузећа
 - 2.3. Рачуноводство трошкова – структурни елемент рачуноводства предузећа
 - 2.4. Информациона улога рачуноводства трошкова за потребе финансијског и управљачког рачуноводства
 - 2.5. Кључни извјештаји финансијског, управљачког и рачуноводства трошкова
 - 2.6. Кључне активности рачуновођа у домену финансијског, управљачког и рачуноводства трошкова
- II Кључни елементи и методологија рачуноводства трошкова
 1. Значај и карактеристике различитих подјела трошкова
 - 1.1. Трошкови производа и трошкови периода у производним, трговачким и услужним предузећима
 - 1.2. Терминолошко разграничење расхода и трошкова, те прихода и учинака
 - 1.3. Однос трошкова производа и калкулације цијене коштања
 - 1.4. Обрачун цијене коштања у времену (у класи 9) и по јединици
 - 1.5. Избор метода калкулације у различитим типовима производње
 2. Методолошки аспекти обрачуна цијене коштања појединачног радног налога (посла)
 - 2.1. Кораци и кључна документација у обрачуну трошкова радног налога
 - 2.2. Избор стварних, нормалних, планских трошкова за потребе обрачуна
 - 2.3. Информациони циљеви калкулације по радном налогу
 - 2.4. Приказ обрачуна трошкова по радним налозима на класи 9
 3. Методолошки аспекти обрачуна цијене коштања у процесној – масовној производњи
 - 3.1. Кораци и кључна документација у обрачуну трошкова процеса
 - 3.2. Обрачун цијене коштања у процесној производњи у времену (на класи 9)
 - 3.3. Методе обрачуна цијене коштања у процесној производњи
 4. Методолошки аспекти обрачуна цијене коштања у куплованој производњи – производњи заједничких производа
 - 4.1. Одлуке од значаја за распоређивање трошкова на заједничке производе
 - 4.2. Методе распоређивања трошкова производње на заједничке производе
 5. Обрачунске потребе за алокацијом – распоређивањем трошкова
 - 5.1. Распоређивање трошкова са мјеста на носиоце
 - 5.2. Распоређивање трошкова по мјестима
 - 5.3. Распоређивање трошкова у интерном обрачуну између мјеста трошкова
 - 5.4. Распоређивање општих трошкова предузећа на уже организационе

	<p>јединице</p> <p>5.5. Значај распоређивања трошкова по носиоцима</p> <p>5.6. Критеријуми за распоред трошкова по носиоцима</p> <p>III Трошкови производа, трошкови периода и биланси успјеха у условима примјене различитих система обрачуна трошкова и резултата</p> <p>1. Систем обрачуна по укупним трошковима производње – апсорпциони (потпуни) обрачун</p> <p>1.1. Специфичности третирања трошкова производа и трошкова периода</p> <p>1.2. Билансирање резултата по апсорпционом обрачуну трошкова</p> <p>2. Систем обрачуна по варијабилним трошковима – непотпуни обрачун</p> <p>2.1. Специфичности третирања трошкова производа и трошкова периода</p> <p>2.2. Билансирање резултата по варијабилном обрачуну трошкова</p>
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>1. Родић Ј., Раковачки-Тубић С., <i>Рачуноводство трошкова и учинака и рачуноводство сегмената пословања</i>, Финрар, Бањалука, 2010. (поглавља: 1, 4 и 5)</p> <p>2. Башић М., Попић И., Исаковић-Каплан Ш., Ресић Е., <i>Трошковно рачуноводство – практикум</i>, Економски факултет Универзитета у Сарајеву, Сарајево, 2009. (I. дио – поглавља: 1, 2, 4, 9, 10, 14, 15, 17; III. дио)</p> <p>3. Bhimani A., Horngren C.T., Datar S.M., Foster G., <i>Управљачко рачуноводство и рачуноводство трошкова</i>, МАТЕ, 2018. (I. дио – поглавља: 1 до 7)</p>
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 2 сата (120 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 2 задатка или есеја и 25 тест питања вишеструког избора који обухваћају цјелокупни наставни програм овог предмета.</p> <p>Сваки задатак/есеј се вреднује са по 25 бодова (25x2=50 бодова), а свако тест питање са по 2 бода (25x2=50 бодова). Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100. Критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова. Испит траје 2 сата (120 минута) и полаже се у писаном облику.</p>

ПРЕДМЕТ 3. МЕНАЏМЕНТ И КОМУНИКАЦИЈЕ	
1.	<p>ЦИЉ</p> <p>Циљ предмета је развој знања и вјештина за разумијевање менаџмента и комуникације у теорији и пракси пословања те разумијевање свих одредница у вези с процесима комуницирања и менаџмента. Менаџмент представља континуирани процес обављања пословних активности, односно функција – анализирања, планирања, организовања, кадровирања, водства и контроле. Основа комуникационог процеса је активно хоризонтално, дијагонално и вертикално комуницирање.</p> <p>Предмет Менаџмент и комуникације по свом садржају и структури обухвата најважније принципе, процесе и концепте на којима почива савремени менаџмент и комуникација у теорији и пракси, па је самим тим основни циљ овог програма савладавање кључних принципа, процеса и концепата на којима почива савремени менаџмент и комуникације.</p>
2.	<p>ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ</p> <p>Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разумијевање процеса менаџмента у предузећима, - упознавање са савременом науком и праксом менаџмента у организацији предузећа, - разумијевање процеса управљања људским ресурсима, - примјена комуникација у свакодневном пословању с нагласком на процесе и примјену различитих комуникационих канала и мрежа, - анализу примјене теорија мотивације у свакодневном пословању.
3.	<p>ОБРАЗЛОЖЕЊЕ</p> <p>Наставни план из Менаџмента и комуникације обухвата знања стечена током студија (или другог облика формалног образовања), као и знања стечена у вишегодишњој пракси кандидата за полагање овог испита.</p> <p>Програм започиње дефинисањем основних појмова предузећа, посла и менаџмента.</p> <p>У другом дијелу дефинисани су улога менаџера у организацији, лидерство као особина и процес, лидерство као скуп вјештина и стилови лидерства.</p> <p>У трећем дијелу анализирана је проблематика управљања људским ресурсима с нагласком на специфичности привлачења, селекције, развоја и одржавања кадрова.</p> <p>У четвртм дијелу анализирана је и проучавана проблематика комуникације у предузећима с нагласком на процесе, врсте и комуникационе мреже.</p>
4.	<p>ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН</p> <p>1. Појам менаџмента и менаџера</p> <p>а) Појмовно одређење менаџмента</p> <ul style="list-style-type: none"> - менаџмент као рад с људима - менаџмент као процес - менаџмент као наука и вјештина

- менаџмент као професија
- б) Пosaо менаџера
 - функције менаџера
 - улога менаџера
 - врсте менаџера
 - карактеристике менаџера
- ц) Еволуција менаџмента
 - рани менаџмент
 - модерни менаџмент
- д) Менаџерске функције
 - стратешки менаџмент (планирање: појам, значај и циљеви планирања, процес планирања, циљеви)
 - организација (организациона структура: дизајнирање организационе структуре)
 - менаџмент људских ресурса
- е) Организациона успјешност
 - ефективност и ефикасност
 - stakeholder-ски приступ
 - Balanced Scorecard

2. Лидерство

- а) Дефиниција лидерства
 - опис лидерства
 - лидерство и моћ
 - лидерство и принуда
 - лидерство и менаџмент
- б) Приступ лидерству као скупу особина
- ц) Приступ лидерству као скупу вјештина

3. Менаџмент људских ресурса

- а) Појам, значај и циљеви менаџмента људских ресурса
- б) Планирање људских ресурса
- ц) Регрутирање
 - појам и циљ регрутирања
 - извори регрутирања
 - методе регрутирања
- д) Селекција
 - појам селекције
 - процес селекције
 - анализирање пријава кандидата
 - анкетирање кандидата
 - интервјуисање кандидата
 - тестирање кандидата
- е) Оцјењивање успјешности запослених
 - појам, значај и циљ оцјењивања успјешности запослених
 - оцјењивање успјешности извршитеља
 - оцјењивање успјешности менаџера

	<p>4. Комуницирање</p> <p>а) Појам, значај и циљеви комуницирања</p> <p>б) Процес комуникације</p> <ul style="list-style-type: none">- селекција информација- кодирање- пренос поруке- примање поруке- декодирање- успостављање повратне спреге <p>ц) Врсте комуникација</p> <ul style="list-style-type: none">- вербална и невербална комуникација- комуникација према доле, према горе и хоризонтална комуникација <p>д) Комуникационе мреже</p> <ul style="list-style-type: none">- формалне комуникационе мреже- неформалне комуникационе мреже
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ol style="list-style-type: none">1. Лончаревић, Р., <i>Менаџмент</i>, Економски факултет у Бањалуци, 2006. (главе: 1-3 и 5-8)2. Бубле, М., Клепић, З., <i>Менаџмент малих подuzeћа – основе менаџмента</i>, Економски факултет Свеучилишта у Мостару, 2009. (поглавља: 2 и 4)3. Шуње, А., <i>Топ менаџер – визионар и стратег</i>, Тирада, Сарајево, 2008., (I. и IV. дио)4. Northouse, P.G.: <i>Лидерство: теорија и пракса</i>, Дата статус, Београд, 2008. (главе: 1-3)5. Илић, Г.: <i>Основе менаџмента људских ресурса</i>, Економски факултет Универзитета у Бањалуци, 2014.
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА НП</p> <p>Испит траје 2 сата (120 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 2 есеја и 25 тест питања вишеструког избора који обухватају цјелокупни наставни програм овог предмета.</p> <p>Сваки есеј се вреднује са по 25 бодова (укупно: 25x2=50 бодова), а свако тест питање са по 2 бода (25x2=50 бодова). Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>

ПРЕДМЕТ 4: ИНФОРМАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ И ПРИМЈЕНЕ

1. ЦИЉ

СТИЦАЊЕ ПОТРЕБНИХ ТЕОРИЈСКИХ ЗНАЊА И ВЈЕШТИНА СА ЦИЉЕМ:

- усвајање основних знања из информационе технологије
- оспособљавање за учешће на пројектовању, изради fizibiliti студија, менаџменту развоја и примјени информационих технологија у практичном раду.
- оспособљавање за имплементацију дигитализације рачуноводствених процеса.
- оспособљавање за основне видове електронског пословања, дигиталног потписа, финансијског извештавања по стандард XBRL и интерне ИТ ревизије
- разумијевање и примјена информатичких стандарда, стандарда информационе безбједности, законских захтјева као и кодекса етике у компјутерској технологији

2. ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ

Након положеног испита кандидати би требали да буду оспособљени да:

- са разумијевањем прате динамичне промјене у информационим технологијама у окружењу, са новим компетенцијама које су потребне у раду рачуноводствене професије,
- посједују потребна знања и вјештина из специфичних области софтвера и хардвера које су данас заступљене у различитим пословним системима,
- посједују знање о основним елементима информационог подсистема финансије и рачуноводство: декомпозиција рачуноводственог дијела подсистема, аутоматизације формирања налога главне књиге, аутоматизације процеса израде билансних извјештаја, аутоматизације рачуноводствених помоћних књига и технологије савремених ERP система.
- прате аутоматизоване контроле у процесу информационих технологија: формалне и логичке контроле, припреме активности за поступак интерне ИТ ревизије у условима дигиталних докумената и дигиталне евиденције.
- посједују знања и вјештине из области софтвера и хардвера потребних за обављање различитих послова у разним областима пословања, укључујући начин кориштења дигиталног потписа и извјештавање по стандарду XBRL
- постану фамилијарни са информационим технологијама и процесом дигитализације

3. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Наставни план предмета *Информационе технологије и примјене* претпоставља претходно стечена иницијална знања током неког од облика формалног образовања, као и знања стечена у вишегодишњој пракси кандидата за полагање испита за стицање професионалних знања у рачуноводственој професији.

Програм започиње упознавањем полазника са пословном стратегијом и регулисањем ИС/ИТ, савременим техникама за пројектовање информационих

	<p>технологија и стандардом рачуноводственог софтвера. Програм затим обухвата поглавља описа традиционалне структуре централизованог одјељења информационог система, улога и одговорности сваке функције, приступ набавци готовог информационог система и начин израде студије изводљивости информационог система. У даљој разради програма полазници се упућују у методологију рада са ERP технологијом, финансијским извјештавањем коришћењем стандарда XBRL, електронским пословањем, дигиталним потписом и потребом за организовањем безбједности информационих технологија и информација у склопу дефинисаних законских захтјева и донијетих међународних стандарда. Сам циклус се завршава захтјевима етичког кодекса у оквиру компјутерске технологије и обавезама рачуновођа које из тога произилазе. Фокус предмета <i>Информационе технологије и примјене</i> је да савремену информациону технологију и дигитализацију учини опште прихваћеним начином рада у рачуноводственој професији.</p>
4.	<p>ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН</p> <p>1) Технички захтјеви информационог система</p> <ul style="list-style-type: none">(a) Информациона технологија(b) Информациони системи и пословни системи(c) Компоненте информационог система – IT архитектура <p>2) Информациони подсистем рачуноводства</p> <ul style="list-style-type: none">a) Технолошки поступци и технологија рада при примјени рачунараb) Техничке могућности савременог начина радаc) Главна књигаd) Помоћне пословне књиге <p>3) Управљање информационим системима (ИС)</p> <ul style="list-style-type: none">(a) Успостављање информационих система – организациона рјешења.(b) Успостављање информационих система – рачуноводствена питања.(c) Организација информационих система – структурална питања.(d) Управљање ИС-пројектима (планирање, надзор, контрола)(e) Софтверска подршка за управљање пројектом(f) Управљање подацима (backup/recovery рјешења, BC)(g) Управљање ИС-функцијом(h) Међународни стандарди у управљању ИС <p>4) Пројектовање информационих система</p> <ul style="list-style-type: none">(a) Процес развоја информационих система(b) Кориснички захтјеви(c) Документовање и моделирање корисничких захтјева(d) Основни елементи пројектовања ИС-а(e) Имплементација ИС-а(f) Софтверска подршка процесу развоја система <p>5) Оцјена информационих система</p> <ul style="list-style-type: none">(a) Технички захтјеви који се постављају пред информационе системе(b) Усклађеност информационих система са законским прописима(c) Провођење безбједносних и законских захтјева

	<p>(d) Контрола квалитета процеса управљања и развоја (e) Тестирање система и прихватања од стране корисника (f) Питања у вези имплементације и методе имплементације (g) Пост-имплементациона питања.</p> <p>6) Стандард рачуноводственог софтвера (a) Општи подаци о рачуноводственом софтверу (b) Карактеристике квалитета рачуноводственог софтвера (c) Документација и подршка испоручиоца софтвера (d) Апликационе карактеристике рачуноводственог софтвера</p> <p>7) Електронско пословање (a) Модели електронског пословања (b) Етичка питања</p> <p>8) Финансијско извјештавање и ревизорски извјештаји на Интернету a) XBRL b) Врсте XBRL таксономије c) Ревизија извјештаја по стандарду XBRL d) Користи од примјене стандарда XBRL</p> <p>9) Дигитални потпис a) Шта је дигитални потпис и његов значај b) Криптографија c) Питање јавног и тајног кључа d) Улога сертификационог тијела</p> <p>10) Интерна ИТ ревизија a) Анализа ризика и управљање ризиком у ИТ-у b) Процеси интерне ИТ ревизије c) Ревизорски софтвери СААТ алати</p>
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бајгорић Н., <i>Менаџмент информацијских технологија</i>, Економски факултет Сарајево, 2012. (поглавља: 1-6; 10-17) 2. Крсмановић Б., Полић С., <i>Информационе технологије у рачуноводству и ревизији</i>, Финрар Бања Лука и Факултет спољне трговине Бијељина, 2008. (поглавља 4-5, 7-21) 3. Kalakota Ravi, Marcia Robinson, <i>Е-пословање 2.0 Водич ка успјеху</i>, Мате, 2002.
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 2 сата (120 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 2 задатка или есеја и 25 тест питања вишеструког избора који обухватају цјелокупни наставни програм овог предмета.</p> <p>Сваки задатак/есеј се вреднује са по 25 бодова (25x2=50 бодова), а свако тест питање са по 2 бода (25x2=50 бодова). Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100. Критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>

II НИВО **Професионално звање: СЕРТИФИКОВАНИ РАЧУНОВОЂА**

ПРЕДМЕТ 5. ПОСЛОВНО ПРАВО И ПОРЕЗИ	
1.	ЦИЉ Развој знања, вјештина и разумијевања основних правила привредног права и осталих општих правила пословања, као и пореског система у БиХ.
2.	ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени за: - разумијевање и примјену основних правила привредног права и осталих општих правила пословања - разумијевање и примјену основних правила пореског система
3.	ОБРАЗЛОЖЕЊЕ Наставни план за предмет 5 – <i>Пословно право и порези</i> конципиран је на начин да обухвата сљедеће области чије је познавање неопходно у раду припадника рачуноводствене професије: 1. Пословно право (привредно право и остала општа правила пословања) 2. Порези
4.	ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН 1. Пословно право 1.1. Појам и основне карактеристике привредних друштава - појам привредног друштва - облици привредних друштава - основне/опште карактеристике (оснивање, дјелатност, сједиште, фирма, заступање, одговорност за обавезе) - основни капитал и улози - повезана друштва - спајање, припајање, подјела, промјена облика и престанак друштва 1.2. Друштва лица - друштво са неограниченом солидарном одговорношћу - командитно друштво 1.3. Друштва капитала - дионичко/акционарско друштво - друштво са ограниченом одговорношћу 1.4. Акционарско друштво - оснивање акционарског друштва - основни капитал акционарског друштва - акције и акционари - резерве акционарског друштва - управљање акционарским друштвима - повећање основног капитала акционарског друштва - смањење основног капитала акционарског друштва

	<ul style="list-style-type: none"> - спајање, припајање, подјела, промјена облика и престанак акционарског друштва <p>1.5. Друштво са ограниченом одговорношћу</p> <ul style="list-style-type: none"> - оснивање друштва са ограниченом одговорношћу - основни капитал друштва са ограниченом одговорношћу - удјели у друштву са ограниченом одговорношћу - управљање друштвом са ограниченом одговорношћу - повећање основног капитала друштва са ограниченом одговорношћу - смањење основног капитала друштва са ограниченом одговорношћу - спајање, припајање, подјела, промјена облика и престанак друштва са ограниченом одговорношћу <p>1.6. Појам и основне карактеристике самосталног предузетништва / обрта</p> <ul style="list-style-type: none"> - основне/опште карактеристике (оснивање, дјелатност, сједиште, фирма...) - услови и поступак за регистрацију самосталне дјелатности / обрта - облици обављања самосталне дјелатности / обрта - одговорност за обавезе - престанак обављања самосталне дјелатности / обрта <p>1.7. Остала општа правила пословања</p> <ul style="list-style-type: none"> - основе облигационих односа - промјена субјекта облигације (цесија, асигнација, преузимање дуга, преузимање испуњења, приступање дугу, компензација, новација) - основе управног поступка - основе финансијског пословања - правила унутрашњег платног промета - правила пословања готовим новцем - правила девизног и пословања с иностранством - обавезе према прописима о спречавању прања новца - основе ликвидационог поступка - основе стечајног поступка <p>2. Порези</p> <ul style="list-style-type: none"> - индиректни и директни порези – основне карактеристике - порез на додату вриједност (ПДВ) - царина - акцизе - остали индиректни порези - порез на добит привредних друштава - порез на доходак физичких лица - обавезни доприноси за социјално осигурање - остали порези према важећим прописима у БиХ - парафискалитети (таксе, накнаде, чланарине...) - основна правила пореског поступка - примјена међудржавних уговора о избјегавању двоструког опорезивања - примјена међудржавних уговора о социјалном осигурању
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>1. Закони о привредним друштвима у БиХ</p>

	<ol style="list-style-type: none">2. Закон о порезу на додату вриједност3. Закон о царинској политици БиХ4. Закон о акцизама БиХ5. Закони о порезу на добит у БиХ6. Закони о порезу на доходак у БиХ7. Закони о доприносима у БиХ8. Закон о облигационим односима9. Закони о финансијском пословању у БиХ10. Закони о унутрашњем платном промету у БиХ11. Закони о девизном пословању у БиХ12. Закони о обрту и сродним дјелатностима у БиХ13. Закон о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности14. Закони о стечајном поступку у БиХ15. Закони о ликвидационом поступку у БиХ
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <ul style="list-style-type: none">- Испит траје 3 сата (180 минута) и полаже се у писаном облику.- Испит се састоји од 20 тест питања (која се вреднују са по 2 бода) и 4 задатка или есеја (која се вреднују са по 15 бодова). Два задатка/есеја су из области пословног права, а два задатка из области пореза. Задаци/есеји су постављени тако да садрже све елементе за рјешавање, на начин да су акцентирани на општа и заједничка правила односне области, избјегавајући детаље и разлике између прописа унутар БиХ.- Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.

ПРЕДМЕТ 6. ПРИМЈЕНА УПРАВЉАЧКОГ РАЧУНОВОДСТВА

1. ЦИЉ

Општи циљ предмета је да кандидати за звање сертифициваног рачуновође стекну знања о могућностима рачуноводствене подршке управљачким активностима менаџмента, посебно у сегменту доношења тзв. тактичких одлука и одлука из домена управљачке контроле (планирања, контроле, мотивисања).

2. ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ

Основне вјештине које кандидати треба да стекну на основу савладавања усвојеног плана и програма подразумевају:

- разликовање појединачних дијелова рачуноводственог информационог система, њихових задатака и међусобних односа;
- примјену концепта „различити трошкови за различите сврхе“;
- анализу односа трошкови – обим активности – добитак (CVP анализа) са методолошког аспекта и са становишта анализе осјетљивости;
- различито вредновање залиха учинака са становишта садржаја цијене коштања;
- концепт пословног одлучивања и улога управљачког рачуновође;
- разликовање релевантних и ирелевантних информација (квантитативних и квалитативних) у смислу подршке процесу одлучивања у различитим примјерима одлучивања, са посебним нагласком на одлуке о продајним цијенама;
- концепт и значај рачуноводственог планирања (буџетирања) и врстама буџета, те начин припреме оперативног буџета;
- значај и припрему флексибилног буџета те начин израчунавања и образложења разлога настанка различитих врста одступања од планираних резултата пословања.

3. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

У уводном дијелу програма, користећи потребе савременог менаџмента као оквир за дефинисање циљева рачуноводственог информисања, неопходно је идентификовати структурне елементе рачуноводства предузећа, као и међусобне односе појединих структурних елемената. Такође, саставни, логички дио овог дијела програма су извјештаји различитих елемената рачуноводственог система, те активности рачуновођа у оквиру тих појединачних елемената система (тренутне али и претпостављене будуће активности уз нагласак на етичке стандарде).

У другом дијелу програма, уз одговарајућа терминолошка разграничења предвиђено је идентификовање различитих могућности подјела трошкова са становишта различитих врста одговорности менаџмента уз спознају елемената и детерминанти организационог устројства управљачки оријентисаног рачуноводства.

У трећем дијелу, треба идентификовати међусобну повезаност кључних економских али рачуноводствених категорија - трошкова, обима активности и добитка као претпоставке за активности рачуноводствене подршке пословном одлучивању и управљачкој контроли, уз идентификацију показатеља осјетљивости остварења пројектованих циљева.

	<p>У четвртој дијелу предвиђено је детаљно упознавање са концептом вредновања залиха учинака по укупним и варијабилним трошковима производње, те са осталим варијантама вредновања залиха учинака, као и са посљедицама употребе различитих система обрачуна вриједности залиха учинака на краткорочне резултате пословања и факторима који су утицаји на те резултате.</p> <p>У преосталом дијелу програма (петом, шестом и седмом) предвиђено је детаљно упознавање са конкретним активностима и значајем управљачког рачуноводства са становишта подршке доношењу пословних одлука (пети дио), са становишта управљачке активности планирања (шести дио) и са становишта управљачке активности контроле (седми дио). Наведене активности представљају јединствену цјелину управљачког процеса у којем се доносе одлуке о томе како упослити ограничене ресурсе, како мјерити остварене резултате примјене донесених одлука, те како идентификовати узроке евентуалних одступања у односу на планове.</p>
<p>4.</p>	<p>ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН</p> <p>I Структурни елементи рачуноводства предузећа</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Менаџмент, концептуални оквир савременог рачуноводства 2. Циљеви рачуноводственог информисања <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Финансијско рачуноводство – структурни елемент рачуноводства предузећа 2.2. Управљачко рачуноводство – структурни елемент рачуноводства предузећа 2.3. Рачуноводство трошкова – структурни елемент рачуноводства предузећа 2.4. Информациона улога рачуноводства трошкова за потребе финансијског и управљачког рачуноводства 2.5. Кључни извјештаји финансијског, управљачког и рачуноводства трошкова 2.6. Кључне активности рачуновођа у домену финансијског, управљачког и рачуноводства трошкова 2.7. Улоге управљачког рачуноводства у доношењу планских одлука и њиховој контроли 2.8. Кључни фактори успјеха из аспекта менаџмента и рачуноводства 2.9. Етички стандарди за управљачке рачуновође <p>II Различити трошкови за различите сврхе и детерминанте управљачки оријентисаног рачуноводства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Терминолошко разграничење расхода и трошкова, утрошак и издатака (одлива) те прихода и прилива 2. Значај и карактеристике различитих подјела трошкова <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Подјела трошкова са становишта билансирања резултата 2.2. Подјела трошкова за потребе планирања и контроле 2.3. Подјела трошкова за потребе алтернативног пословног одлучивања 2.4. Подјела трошкова за потребе мотивисања 3. Елементи организационог устројства

	<p>4. Детерминанте организационог устројства</p> <p>III Анализа односа трошкови – обим активности – добитак (CVP анализа) као инструмент управљачког рачуноводства у функцији краткорочног планирања и контроле</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Претпоставке употребе анализе односа трошкови – обим активности – добитак 2. Преломна тачка, циљни добитак и нето добитак – методолошки аспект 3. Анализа осјетљивости <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Маржа сигурности 3.2. Оперативна полуга (левериџ) <p>IV Трошкови производа, трошкови периода и биланси успјеха у условима примјене различитих система обрачуна трошкова и резултата</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Систем обрачуна по укупним трошковима производње – апсорпциони (потпуни) обрачун <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Специфичности третирања трошкова производа и трошкова периода 1.2. Билансирање резултата по апсорпционом обрачуну трошкова 2. Систем обрачуна по варијабилним трошковима – непотпуни обрачун <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Специфичности третирања трошкова производа и трошкова периода 2.2. Билансирање резултата по варијабилном обрачуну трошкова 3. Остали системи обрачуна трошкова (суперваријабилни систем, „direct costing“ систем укупних трошкова) 4. Фактори од утицаја на висину периодичног резултата у билансу успјеха по различитим системима обрачуна трошкова и резултата <p>V Активности и значај управљачког рачуноводства у функцији доношења пословних одлука</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кључни кораци менаџмента у пословном одлучивању и улога управљачког рачуновође 2. Обилежја релевантних трошкова, прихода и резултата за пословно одлучивање 3. Квалитативни и квантитативни фактори од утицаја за пословно одлучивање 4. Примјери пословних одлука и улоге управљачког рачуновође 5. Фактори који утичу на одлуке о цијенама 6. Значај разликовања краткорочних од дугорочних одлука о цијенама 7. Методе утврђивања продајних цијена – трошковни и тржишни концепт <p>VI Активности и значај управљачког рачуноводства у функцији планирања</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Буџети као продукт рачуноводственог планирања (буџетирања) 2. Врсте буџета 3. Веза буџета, планирања и стратешког одлучивања 4. Елементи главног плана предузећа 5. Значај буџета за потребе менаџмента 6. Кораци у припреми планског биланса успјеха <p>VII Активности и значај управљачког рачуноводства у функцији контроле</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Статички и флексибилни буџети у функцији контроле 2. Кораци у развијању флексибилног буџета 3. Пирамида одступања у условима примјене статичког и флексибилног
--	--

	<p>буџета</p> <p>4. Врсте и карактер одступања од буџетираних вриједности</p> <p>4.1. Врсте и карактер одступања од буџетираних вриједности директних трошкова</p> <p>4.2. Врсте и карактер одступања од буџетираних вриједности индиректних трошкова</p> <p>4.3. Врсте и карактер одступања од буџетираних вриједности прихода</p>
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>1. Родић Ј., Раковачки-Тубић С., <i>Рачуноводство трошкова и учинака и рачуноводство сегмената пословања</i>, Финрар, Бањалука, 2010. (поглавља: 4 и 5)</p> <p>2. Башић М., Попић И., Исаковић-Каплан Ш., Ресић Е., <i>Трошковно рачуноводство – практикум</i>, Економски факултет Универзитета у Сарајеву, Сарајево, 2009. (I. дио – поглавља: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 16; IV. дио)</p> <p>3. Vhimani A., Horngren C.T., Datar S.M., Foster G., <i>Управљачко рачуноводство и рачуноводство трошкова</i>, МАТЕ, 2018. (поглавља 1, 2, 7, 8, 10, 12, 14-17)</p> <p>4. Стевановић Н., Петровић Т., <i>Управљачко рачуноводство</i>, Универзитет у Источном Сарајеву – Економски факултет Брчко, Брчко, 2016. (поглавља: I, IV, V, VI, VIII и IX)</p> <p>5. Петровић Т., Танасић Љ., <i>Управљачко рачуноводство – збирка задатака</i>, Универзитет у Источном Сарајеву – Економски факултет Брчко, Брчко, 2016.</p>
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 3 сата (180 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 2 задатка и 20 тест питања. Задаци вриједје (30x2) 60 бодова. Тест питања се вреднују са по 2 бода, тј. укупно (2x20) 40 бодова. Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>

ПРЕДМЕТ 7. ФИНАНСИЈСКО ИЗВЈЕШТАВАЊЕ 2

1.	ЦИЉ Развој знања и вјештина за разумијевање и примјену МСФИ, састављање финансијских извјештаја опште намјене, као и анализа и тумачење финансијских извјештаја.
2.	ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени за: - примјену концептуалног оквира за финансијско извјештавање - расправу о регулаторном оквиру за финансијско извјештавање - рачуноводствени третман пословних догађаја у складу са захтјевима МСФИ - састављање и презентовање финансијских извјештаја у складу са МСФИ - припрема консолидованих финансијских извјештаја (за групу субјеката са структуром једноставне групе) - рачуноводствено обухватање трансакција код буџетских корисника* - анализу и тумачење финансијских извјештаја
3.	ОБРАЗЛОЖЕЊЕ Наставни план из Финансијског извјештавања 2 претпоставља знања стечена током студија (или другог облика формалног образовања), као и знања стечена у вишегодишњој пракси кандидата за полагање овог испита. Програм започиње концептуалним оквиром за финансијско извјештавање, а затим расправља о регулаторном рачуноводственом оквиру на међународном нивоу. Главне области наставног плана покривају рачуноводствени третман пословних догађаја у складу са МСФИ, а затим и састављање појединачних и консолидованих финансијских извјештаја. На крају програм обухвата и анализу и тумачење информација из финансијских извјештаја.
4.	ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН 1. Рачуноводствени принципи, концепти и теорија (a) Концептуални оквир за финансијско извјештавање IASB-а (b) Основе вредновања (c) Концепти одржања капитала (d) Квалитативне карактеристике финансијских информација 2. Регулаторни оквир (a) Структура Одбора за међународне рачуноводствене стандарде (IASB) (b) Поступак доношења стандарда (c) Улога Комисије за интерпретације међународног финансијског извјештавања (IFRIC) (d) Обвезници примјене MPC/МСФИ, МСФИ за МСЕ и MPC за ЈС 3. Припрема за састављање финансијских извјештаја за друштва капитала (a) Рачуноводствено обухватање акцијског и других облика основног капитала и резерви

- (i) емитовање и откуп сопствених акција
- (ii) бруто добитак, нето добитак и капиталне резерве
- (iii) ревалоризационе и друге резерве
- (iv) повећање и смањење удјела у друштва са ограниченом одговорношћу
- (b) Некретнине, постројења и опрема – иницијално и накнадно признавање
- (c) Нематеријална средства (посебно истраживање и развој, goodwill) – иницијално и накнадно признавање
- (d) Дугорочна финансијска улагања – equity метода, историјски трошак и фер вриједност
- (e) Инвестиционе некретнине – сложенији аспекти MPC 40
- (f) Обртна – текућа средства
- (g) Зарада по акцији, основа и сложена
- (h) Тестирање имовине на обезвређење
- (i) Трошкови позајмљивања
- (j) Лизинг (најмови)
- (k) Трансакције у страним валутама
- (l) Приходи из уговора са купцима
- (m) Промјене рачуноводствених политика, процјена и грешке
- (n) Пословне комбинације
- (o) Порез у пословним књигама предузећа укључујући:
 - (i) текућа пореска средства и текуће пореске обавезе
 - (ii) одложена пореска средства и одложене пореске обавезе
- (p) Дугорочна и краткорочна резервисања (искључујући сложеније аспекте попут резервисања за пензије)
- (q) Догађаји након датума биланса
- (r) Објелодањивање повезаних страна

4. Начела и поступци консолидације финансијских извјештаја

- (a) Дефиниција зависног предузећа, придруженог предузећа и заједнички контролисаног пословања и подухвата
- (b) Дефинисање групе за консолидацију и услови у којима се врши консолидација
- (c) Израда консолидованих финансијских извјештаја (за групу субјеката са структуром једноставне групе)
 - (i) елиминисање трансакција унутар групе (међукомпанијска улагања, међукомпанијска потраживања и обвезе и међукомпанијски добици и губици)
 - (ii) елиминисање међурезултата

5. Састављање и анализа финансијских извјештаја и с њима повезаних информација

- (a) Састављање биланса стања (извјештаја о финансијском положају)
- (b) Састављање извјештаја о укупном резултату (извјештаја о свеобухватној добити)
- (c) Састављање извјештаја о новчаним токовима
- (d) Састављање извјештаја о промјенама на капиталу

	<p>(e) Напомене (биљешке) уз финансијске извјештаје</p> <p>(f) Сегментно извјештавање</p> <p>(g) Рацио анализа рачуноводствених информација</p> <p>(h) Коефицијенти ликвидности и солвентности</p> <p>(i) Коефицијенти профитабилности прихода и капитала</p> <p>(j) Коефицијенти обрта имовине</p> <p>(k) Коефицијенти на бази нето новчаног тока</p> <p>6. Рачуноводство буџетских корисника*</p> <p>(a) Дефинисање јавног сектора и општег државног сектора</p> <p>(b) Буџетске класификације</p> <p>(c) Основи трезорског пословања</p> <p>(d) Рачуноводствени основи у буџетском рачуноводству</p> <p>(e) Приходи из нереципрочних трансакција</p> <p>(f) Други буџетски приходи и буџетски примици</p> <p>(g) Буџетски расходи и издаци</p> <p>(h) Рачуноводствено обухватање специфичне имовине у јавном сектору (инфраструктура, наслеђна имовина, нематеријална имовина)</p> <p>(i) Обавезе из социјалне политике државе</p> <p>(j) Јавно-приватно партнерство</p> <p>*за кандидате из Републике Српске (до усвајања MPC за ЈС у Федерацији БиХ)</p>
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>1. МСФИ, МСФИ за СМЕ, MPC за ЈС – посљедњи званични преводи</p> <p>2. Шњегота Д., <i>Примјена МСФИ кроз билансни контни оквир</i>, друго измијењено и допуњено издање, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци и Финрар, 2017.</p> <p>3. Пољашевић Ј., Шкарић-Јовановић К., <i>Примјењена теорија и политика биланса</i> – збирка задатака, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци и Финрар, 2014.</p> <p>4. Грбавац Ј., Хладика М., <i>Основе рачуноводства</i>, Свеучилиште у Мостару – Економски факултет Мостар, 2017. (поглавља: 2, 4, 5, 7, 8 и 10)</p> <p>5. Белак V., <i>Професионално финансијско рачуноводство</i>, Фирцон, Мостар, 2019. (поглавља: 4, 5, 6, 7, 8, 9,10 и 13)</p> <p>6. Законски и подзаконски прописи који регулишу буџетски систем и трезорско пословање</p>
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 3 сата (180 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 4 задатка и 20 тест питања. Два задатка се обвезно односе на израду и презентацију финансијских извјештаја и вриједи (20x2) 40 бодова. Преостала два задатка покривају преостали дио сулабуса и вриједи (10x2) 20 бодова. Тест питања се вреднују са по 2 бода, тј. укупно (2x20) 40 бодова. Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>

ПРЕДМЕТ 8: РЕВИЗИЈА И СИСТЕМИ ИНТЕРНЕ КОНТРОЛЕ	
1.	<p>ЦИЉ</p> <p>СТИЦАЊЕ ИНИЦИЈАЛНИХ ЗНАЊА И ВЈЕШТИНА У ФУНКЦИЈИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разумијевања појма, суштине и врста ревизије и посебно независне или екстерне ревизије финансијских извјештаја и њеног провођења из угла клијента ревизије, - разумијевања и примјене кодекса етике за професионалне рачуноводствене експерте, - разумијевања, функционисања и примјене компоненти и система интерних контрола и њеног значаја за остваривање циљева предузећа.
2.	<p>ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ</p> <p>Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - учествују у креирању и примјени система интерних контрола који треба да обезбједе поузданост финансијског извјештавања, - разумију основне врсте ревизије и посебно процес ревизије и њен допринос кредибилитету финансијских извјештаја, однос система интерних контрола и ревизије финансијских извјештаја, - примијене кодекс етике за професионалне рачуноводствене експерте и идентификују понашања која у пракси представљају његово нарушавање.
3.	<p>ОБРАЗЛОЖЕЊЕ</p> <p>Наставни план и програм предмета <i>Ревизија и системи интерних контрола</i> претпоставља претходно стечена иницијална знања током студија (или другог облика формалног образовања), као и знања стечена у вишегодишњој пракси кандидата за полагање испита за стицање професионалних звања у рачуноводственој професији.</p> <p>Програм започиње упознавањем са оквиром ревизије, односно појмом, суштином, те врстама ревизије и ревизора, затим се фокусира на компоненте и систем интерних контрола, интерну ревизију и њихову повезаност, те њихов однос према екстерној независној ревизији финансијских извјештаја. Програм затим обухвата поглавља која се односе на основне фазе процеса ревизије: прихватање клијента и ревизорске фирме од стране клијента; планирање ревизије, са фокусом на процјену ризика и значајности те међузависност система интерних контрола и ревизије; прибављање доказа ревизије, те завршну фазу ревизије и извјештавање оведеној ревизији финансијских извјештаја, при чему је фокус на процесу ревизије финансијских извјештаја из угла клијента ревизије.</p>
4.	<p>ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН</p> <p>1. Оквир ревизије – појам, суштина врсте ревизије и ревизора</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Појам, улога и дефиниција ревизије (b) Врсте ревизија и врсте ревизора (c) Организације које утичу на развој ревизије (d) Међународни ревизијски стандарди

2. Интерна контрола и интерна ревизија

- (a) Појам, улога и суштина система интерних контрола
- (b) Компоненте система интерне контроле
- (c) Ограничења дјеловања система интерних контрола у предузећу
- (d) Појам, улога и дефиниција интерне ревизије
- (e) Обухват и подручје дјеловања интерне ревизије
- (f) Организационо позиционирање интерне ревизије у предузећу
- (g) Однос интерне контроле и интерне ревизије према екстерној ревизији финансијских извјештаја

3. Планирање ревизије, значајност и ревизијски ризик у ревизији финансијских извјештаја

- (a) Циљеви ревизије финансијских извјештаја
- (b) Предревизијске радње
- (c) Планирање ревизије
- (d) Значајност у ревизији
- (e) Процјена ризика ревизије
- (f) Састављање и документовање плана и програма ревизије
- (g) Координација рада којег обављају други ревизори и експерти

4. Оцјена поузданости система интерних контрола у предузећу при ревизији финансијских извјештаја

- (a) Упознавање са клијентовим системом интерне контроле
- (b) Документовање система интерне контроле
- (c) Идентификовање контрола на које се ревизор може потенцијално ослонити
- (d) Процјена контролног ризика
- (e) Извјештавање лица задужених за управљање о оцјени поузданости система интерних контрола

5. Докази у ревизији финансијских извјештаја

- (a) Изјаве у финансијским извјештајима, специфични циљеви ревизије и ревизијски поступци
- (b) Методе и технике прибављања доказа ревизије
- (c) Утицај и примјена информационих технологија у процесу ревизије
- (d) Примјена методе узорка у ревизији
- (e) Основна начела ревизијских доказа
- (f) Врсте ревизијских доказа
- (g) Радна документација

6. Завршна фаза ревизије и извјештавање о ревизији финансијских извјештаја

- (a) Процедуре и учешће клијента ревизије у завршној фази ревизије
- (b) Форма и садржај немодификованих и модификованих ревизорских извјештаја о финансијским извјештајима
- (c) Форма и садржај осталих извјештаја екстерне ревизије

7. Етичка питања према IFAC-овом етичком кодексу за професионалне рачуновође

- (a) Општа примјена Кодекса етике за професионалне рачуновође
- (b) Етичка начела примјенљива на професионалне рачуновође и јавној

	<p>практи</p> <p>(с) Етичка начела примјенљива на запослене професионалне рачуновође у привредним друштвима или државној управи</p> <p>8. Практични приступ ревизији финансијских извјештаја из угла клијента ревизије</p> <p>(а) Радна документација/папири ревизије – релевантни аспекти из угла клијента ревизије</p> <p>(б) Комуникација клијента ревизије и ревизорског тима на ревизији финансијских извјештаја</p>
	<p>5. ЛИТЕРАТУРА:</p> <p>1. Кондић Н., Божић Р., Пољашевић Ј., <i>Ревизија финансијских извјештаја – водич кроз практичну ревизију</i>, IV измијењено и допуњено издање, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци и Финрар д.о.о. Бања Лука, 2018. (поглавља: 2-4 и 6)</p> <p>2. Јахић Х., Андрић М., Куртановић С., <i>Ревизија</i>, Универзитет у Бихаћу, 2014. (дио: I и II)</p> <p>3. Hayes R. и други, <i>Принципи ревизије – међународна перспектива</i>, превод, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2002. (поглавља: 1 и 3-11)</p> <p>4. Андрић М., Крсмановић Б., Јакшић Д., <i>Ревизија – теорија и пракса</i>, V измијењено и допуњено издања, Економски факултет Суботица, 2009. (поглавља: 1, 3-7 и 10-13)</p> <p>5. IFAC-ов етички кодекс за професионалне рачуновође, превод у принтаном или електронској форми на сајту ентитетских савеза (www.srr-rs.org; www.srr-fbih.org)</p>
	<p>6. НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 3 сата (180 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 2 есеја или задатка и 20 тест питања вишеструког избора који обухватају цјелокупни наставни програм овог предмета.</p> <p>Есеји и задаци су формулисани на начин да кандидати објасне и/или примијене наставне садржаје на практичне аспекте ревизије финансијских извјештаја из угла клијента ревизије, те система интерних контрола и кодекса етике за професионалне рачуноводствене експерте.</p> <p>Сваки есеј или задатак се вреднује са по 30 бодова (уз наведену шему бодовања: $2 \times 30 = 60$ бодова), а свако тест питање са по 2 бода ($20 \times 2 = 40$ бодова). Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>

ПРЕДМЕТ 9. ПРИМЈЕНА ФИНАНСИЈСКОГ МЕНАЏМЕНТА

1.	ЦИЉ Подизање нивоа знања и разумијевања метода финансијског менаџмента у анализи предности различитих извора финансирања и могућности капиталних улагања.
2.	ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени за: - дефинисање улоге и сврхе финансијског менаџмента, - оцјену ефикасног управљања сталном и обртном имовином и капиталом, - оптимизацију извора финансирања, - коришћење одговарајућих метода за процјену исплативости капиталних улагања.
3.	ОБРАЗЛОЖЕЊЕ Наставни план из предмета Примјена Финансијског менаџмента претпоставља знања стечена током студија (или другог облика формалног образовања), као и знања стечена у вишегодишњој пракси кандидата за полагање овог испита. Упознавање кандидата са основним правилима и принципима финансијског менаџмента, управљања финансијама предузећа и функционисања финансијског тржишта. Као резултат унапређења знања из ове области је могућност објективне идентификације, анализе и рјешавања карактеристичних проблема с којим се финансијски менаџери предузећа сусрећу у току пословања. Кандидати стичу сазнања о улози финансијског менаџера у области финансирања, инвестирања и управљања финансијама предузећа, те овладавају основама финансијске логике, финансијских метода и техника одабраних у складу са захтјевима тржишта рада за кадровима овог профила.
4.	ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН УВОД У ФИНАНСИЈСКИ МЕНАЏМЕНТ 1. ПОЈАМ, ЗНАЧАЈ И ПРЕДМЕТ ИЗУЧАВАЊА ФИНАНСИЈСКОГ МЕНАЏМЕНТА 2. ПОДРУЧЈА УПРАВЉАЊА И ПОСЛОВИ ФИНАНСИЈСКЕ ФУНКЦИЈЕ 3. СИМПТОМИ И УЗРОЦИ ФИНАНСИЈСКЕ КРИЗЕ У ПРЕДУЗЕЋУ I ПРЕДУЗЕЋЕ И ФУНКЦИЈЕ ПРЕДУЗЕЋА 1. ПРЕДУЗЕЋЕ И ЦИЉ ПРЕДУЗЕЋА 2. ПОСЛОВНЕ ФУНКЦИЈЕ ПРЕДУЗЕЋА И ЊИХОВИ ЗАДАЦИ 3. ОДНОС ФИНАНСИЈСКЕ ФУНКЦИЈЕ И ДРУГИХ ПОСЛОВНИХ ФУНКЦИЈА 4. МЈЕСТО ФИНАНСИЈСКЕ ФУНКЦИЈЕ У ПРЕДУЗЕЋУ 5. ПОДРУЧЈА УПРАВЉАЊА И ПОСЛОВИ ФИНАНСИЈСКЕ ФУНКЦИЈЕ 6. ПОРЕСКО ОКРУЖЕЊЕ А) ДИРЕКТНИ ПОРЕЗИ 6.1. Порез на доходак 6.2. Порез на добит 6.2.1. Номинална и ефективна стопа пореза на добит 6.2.2. Обухватање пореза на добит у финансијским извјештајима 6.2.2.1. Интегрисани модел 6.2.2.2. Модел одложених пореза

6.2.3. Механизми умањења обавеза по основу пореза на добит

6.2.3.1. Трансферне цијене

6.2.3.2. Утањена капитализација

6.2.3.3. Избјегавање двоструког опорезивања

6.2.3.4. Групно опорезивање

6.2.3.4. Пренос пореског губитка код статусних промјена

6.2.3.5. Порески рајеви и офшор центри

Б) ИНДИРЕКТНИ ПОРЕЗИ

6.3. Основни појмови о ПДВ-у

6.4. У чему је разлика ПДВ-а од пореза на промет?

6.5. Утицај пореза на додату вриједност на финансијски положај предузећа

6.5.1. Утицај пореза на финансијски положај предузећа с аспекта рокова наплате потраживања од купаца и рокова плаћања обавеза према добављачу

6.5.2. Утицај пореза на финансијски положај предузећа с аспекта мање наплаћеног од плаћеног пореза на додату вриједност

6.5.3. Утицај различите висине додате вриједности на финансијски положај предузећа

6.5.4. Могуће смањење негативног утицаја пореза на додату вриједност на финансијско напрезање и финансијски положај

II ФИНАНСИЈСКА ПОЛИТИКА И ПРАВИЛА ФИНАНСИРАЊА

1. ФИНАНСИЈСКА ПОЛИТИКА

2. ЦИЉ ФИНАНСИЈСКЕ ПОЛИТИКЕ

3. НАЧЕЛА ФИНАНСИЈСКЕ ПОЛИТИКЕ

3.1. Начело финансијске стабилности

3.2. Начело рентабилности

3.3. Начело ликвидности

3.4. Начело финансирања у складу са ризиком

3.5. Начело финансијске еластичности

3.6. Начело независности

3.7. Начело оптималног активизационог дејства слике финансирања

4. ПРАВИЛА ФИНАНСИРАЊА

4.1. Вертикална правила финансирања

4.1.1. Однос сопственог и позајмљеног капитала

4.1.2. Однос основног и резервног капитала

4.2. Хоризонтална правила финансирања

4.2.1. Златна правила финансирања

4.2.1.1. Златно банкарско правило финансирања

4.2.1.2. Златна билансна правила

4.3. Остала правила финансирања

III ФИНАНСИЈСКА ТРЖИШТА

1. НОВЧАНО ТРЖИШТЕ

1.1. Дефиниција и улога новчаног тржишта

1.2. Врсте новчаног тржишта

1.3. Институционалне форме новчаног тржишта

1.4. Инструменти новчаног тржишта – краткорочне хартије од вриједности

1.4.1. Депозитни сертификат

1.4.2. Благајнички запис пословних банака

1.4.3. Благајнички запис централне банке

1.4.4. Комерцијални запис

1.4.5. Банкарски акцепт

1.4.6. Трасирана мјеница

1.4.7. Државне обвезнице

- 1.4.8. Уговор о откупу хартија од вриједности
- 1.5. Функционисање новчаног тржишта
 - 1.5.1. Функционисање тржишта краткорочних хартија од вриједности
- 2. ТРЖИШТЕ КАПИТАЛА
 - 2.1. Појам и улога тржишта капитала
 - 2.2. Формирање понуде и тражње капитала
 - 2.2.1. Формирање понуде капитала
 - 2.2.2. Формирање тражње капитала
 - 2.3. Институционалне форме тржишта капитала и облици трговања капиталом
 - 2.4. Дугорочне хартије од вриједности
 - 2.4.1. Акције
 - 2.4.1.1. Обична акција
 - 2.4.1.1.1. Тржишна вриједност обичне акције
 - 2.4.1.2. Преференцијалне акције
 - 2.4.2. Дугорочне обвезнице
 - 2.5. Специјализовани посредници у трговању дугорочним хартијама од вриједности
 - 2.6. Начин трговања дугорочним хартијама од вриједности
 - 2.7. Берза дугорочних хартија од вриједности (ефеката)
 - 2.7.1. Појам и функција берзе ефеката
 - 2.7.2. Типови берзи ефеката
 - 2.7.3. Начин рада берзе ефеката
 - 2.8. Дистрибуција хартија од вриједности
- 3. ДЕВИЗНО ТРЖИШТЕ
- IV ФИНАНСИРАЊЕ ПРЕДУЗЕЋА**
 - 1. САМОФИНАНСИРАЊЕ
 - 1.1. Скривени облици самофинансирања
 - 1.2. Интерни извори самофинансирања
 - 1.3. Екстерни извори самофинансирања
 - 1.4. Бруто и нето средства за самофинансирање
 - 1.5. Разврставање сопствених извора финансирања по року расположивости и трошковима финансирања
 - 2. ЗАЈЕДНИЧКА УЛАГАЊА
 - 2.1. Појам, циљеви и облици заједничких улагања
 - 2.1.1. Финансијско извјештавање о интересима у заједничком улагању
 - 2.2. Вредновање заједничког улагања
 - 2.3. Утврђивања пропорције расподјеле нето добитка, покрића губитка и стопе накнаде за уложени капитал
 - 2.4. Садржина уговора о заједничком подухвату
 - 2.5. Обрачун финансијског резултата заједничког подухвата и расподјела нето добитка
 - 3. КРЕДИТИРАЊЕ
 - 3.1. Појам и врсте кредита
 - 3.2. Међуусловљеност обима и структуре имовине и извора финансирања
 - 3.3. Квантификација потребних додатних средстава за предузеће
 - 3.4. Облици кредита
 - 3.4.1. Контокорентни (овердрафт) кредит
 - 3.4.2. Кредитна линија
 - 3.4.3. Револвинг кредит
 - 3.4.4. Ломбардни кредити
 - 3.4.5. Акцептни кредит
 - 3.4.6. Рамбурсни кредит
 - 3.4.7. Авални (гаранцијски) кредит
 - 3.4.8. Винкулациони кредит
 - 3.4.9. Хипотекарни кредит

<p>3.4.10. <i>Инвестициони кредит</i></p> <p>3.4.11. <i>Продата обвезница и комерцијални запис</i></p> <p>3.6. <i>Цијена кредита</i></p> <p>4. СПЕЦИФИЧНИ ОБЛИЦИ ФИНАНСИРАЊА</p> <p>4.1. <i>Финансирање из спонтаних (аутономних) извора</i></p> <p>4.1.1. <i>Финансирање разграничењем нето зарада</i></p> <p>4.2. <i>Финансирање из факторинга</i></p> <p>4.2.1. <i>Појам, значај и функционисање факторинга</i></p> <p>4.2.2. <i>Врсте факторинга</i></p> <p>4.2.2.1. <i>Отворени и скривени (неотворени) факторинг</i></p> <p>4.2.2.2. <i>Домаћи и међународни факторинг</i></p> <p>4.2.3. <i>Трошкови факторинг аранжмана</i></p> <p>4.2.4. <i>Рачуноводствени аспект факторинга</i></p> <p>4.2.5. <i>Услови и ограничења развоја факторинга код нас</i></p> <p>4.3. <i>Финансирање из форфетинга</i></p> <p>4.3.1. <i>Појам, значај и функционисање форфетинга</i></p> <p>4.3.2. <i>Учесници у форфетинг аранжману</i></p> <p>4.3.3. <i>Трошкови форфетинга</i></p> <p>4.4. <i>Финансирање из лизинга</i></p> <p>4.4.1. <i>Отклањање дилеме купити или закупити</i></p> <p>4.4.2. <i>Рачуноводствени аспект лизинга</i></p> <p>4.5. <i>Франшизинг аранжман</i></p> <p>4.5.1. <i>Појам, значај и предмет франшизинга</i></p> <p>4.5.2. <i>Врсте франшизинга</i></p> <p>5. ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКЕ О ФИНАНСИРАЊУ</p> <p>5.1. <i>Цијена појединачних извора финансирања</i></p> <p>5.1.1. <i>Цијена позајмљеног капитала</i></p> <p>5.1.2. <i>Цијена сопственог капитала</i></p> <p>5.1.2.1. <i>Цијена капитала од емисије преференцијалних (приоритетних) акција</i></p> <p>5.1.2.2. <i>Цијена капитала од емисије обичних акција</i></p> <p>5.1.2.2.1. <i>Capital Asset Pricing Model (CAPM)</i></p> <p>5.1.2.2.2. <i>Гордонов модел раста</i></p> <p>5.1.2.2.3. <i>Принос на обвезнице плус премија за ризик</i></p> <p>5.1.2.3. <i>Цијена акумулираног добитка и амортизације</i></p> <p>5.3. <i>Просјечна цијена капитала</i></p> <p>5.4. <i>Маргинална цијена капитала</i></p> <p>V АНАЛИЗА ФИНАНСИЈСКИХ ИЗВЈЕШТАЈА</p> <p>1. АНАЛИЗА ПРИНОСНОГ, ИМОВИНСКОГ И ФИНАНСИЈСКОГ ПОЛОЖАЈА</p> <p>1.1. <i>Анализа приносног положаја</i></p> <p>1.1.1. <i>Биланс успјеха</i></p> <p>1.1.2. <i>Структура финансијског резултата и успјешности биланса</i></p> <p>1.1.3. <i>Ризик остварења резултата редовне активности, доња тачка рентабилности и стопа еластичности</i></p> <p>1.1.4. <i>Финансијска моћ</i></p> <p>1.1.5. <i>Рентабилност</i></p> <p>1.2. <i>Анализа имовинског положаја</i></p> <p>1.2.1. <i>Структура активе</i></p> <p>1.2.2. <i>Структура и ефикасност оперативне имовине</i></p> <p>1.2.3. <i>Структура, стање и ефикасност сталне имовине</i></p> <p>1.2.4. <i>Структура, стање и ефикасност обртне имовине</i></p> <p>1.3. <i>Анализа финансијског положаја</i></p> <p>1.3.1. <i>Биланс стања</i></p>
--

- 1.3.2. Структура пасиве с освртом на структуру капитала
- 1.3.3. Ликвидност
- 1.3.4. Финансијска стабилност
- 1.3.5. Задуженост (адекватност капитала)
- 1.3.6. Солвентност
- 1.4. Анализа готовинских токова
 - 1.4.1. Биланс готовинских токова
- 1.5. Z score модел за оцјењивање кредитног бонитета
 - 1.5.1. Оцјена бонитета предузећа
 - 1.5.1.1. Оцјена бонитета предузећа на основу анализе финансијског, имовинског и приносног положаја
 - 1.5.1.2. Оцјена бонитета предузећа на основу Z score модела

VI ФИНАНСИЈСКО ПЛАНИРАЊЕ

1. ПЛАНСКИ БИЛАНС УСПЈЕХА И СТАЊА

- 1.1. Прва варијанта планског биланса успјеха и стања
 - 1.1.1. Прва варијанта планског биланса успјеха
 - 1.1.2. Прва варијанта планског биланса стања
 - 1.2. Оцјена финансијског положаја, утврђивање циљног добитка и испитивање могућности његовог остварења
 - 1.2.1. Оцјена финансијског положаја
 - 1.2.2. Утврђивање циљног добитка
 - 1.2.3. Испитивање могућности остварења циљног добитка
 - 1.3. Коначна варијанта планског биланса успјеха и стања
 - 1.3.1. Коначна варијанта планског биланса успјеха
 - 1.3.2. Коначна варијанта планског биланса стања

2. ПОСЛОВНИ И ФИНАНСИЈСКИ РИЗИК И ПОСЛОВНИ И ФИНАНСИЈСКИ ЛЕВЕРИЦ

- 2.1. Пословни ризик и пословни левериц
- 2.2. Финансијски ризик и финансијски левериц
- 2.3. Укупан ризик и сложени левериц
- 2.4. Тачка индиферентности финансирања

3. ПЛАН ТОКОВА ГОТОВИНЕ

- 3.1. Плански биланс токова готовине
- 3.2. План токова нето обртног фонда
- 3.3. Динамичко планирање прилива и одлива готовине

VII ИНВЕСТИЦИОНИ ПРОЈЕКТИ

- 1. ВРЕМЕНСКА ВРИЈЕДНОСТ НОВЦА
- 2. ПОЈАМ И КВАНТИФИКОВАЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА
- 3. ПРОЈЕКЦИЈА РЕЗИДУАЛНЕ ВРИЈЕДНОСТИ, ПРИХОДА И РАСХОДА ИНВЕСТИЦИОНОГ ПРОЈЕКТА
- 4. ПРОЈЕКЦИЈА ДОБИТКА И НЕТО НОВЧАНОГ ТОКА ИНВЕСТИЦИОНОГ ПРОЈЕКТА
- 5. ПОЈАМ И КВАНТИФИКОВАЊЕ ЦИЈЕНЕ КАПИТАЛА
- 6. ИНВЕСТИЦИОНИ ПРОЈЕКТИ А И Б
 - 6.1. Инвестициони пројекат А
 - 6.2. Инвестициони пројекат Б
- 7. ФИНАНСИЈСКА ОЦЈЕНА И РАНГИРАЊЕ ИНВЕСТИЦИОНИХ ПРОЈЕКТАТА
 - 7.1. Динамичке методе оцјене и рангирање инвестиционих пројектата
 - 7.1.1. Метод нето садашње вриједности
 - 7.1.2. Метод интерне стопе приноса
 - 7.2. Статичке методе оцјене и рангирања инвестиционих пројектата
 - 7.2.1. Метода рока повраћаја
 - 7.2.2. Рачуноводствена оцјена
- 8. ОЦЈЕНА ЛИКВИДНОСТИ ПРОЈЕКТА

	<p>9. ИНВЕСТИРАЊЕ У ГРАНИЦАМА ПОСТОЈЕЋЕГ КАПАЦИТЕТА</p> <p>10. НЕИЗВЈЕСНОСТ И АНАЛИЗА НЕИЗВЈЕСНОСТИ</p> <p>10.1. Неизвјесност</p> <p>10.2. Анализа неизвјесности</p> <p>10.2.1. Анализа еластичности</p> <p>10.2.2. Анализа осјетљивости</p> <p>10.2.3. Анализа вјероватноће</p> <p>10.2.4. Стандардна девијација и коефицијент варијансе</p> <p>VIII ФИНАНСИЈСКО УПРАВЉАЊЕ</p> <p>1. УПРАВЉАЊЕ ТРАЈНИМ И ДУГОРОЧНИМ КАПИТАЛОМ</p> <p>1.1. Управљање трајним капиталом</p> <p>1.2. Управљање дугорочним резервисањима</p> <p>1.3. Управљање дугорочним обавезама</p> <p>2. УПРАВЉАЊЕ СТАЛНОМ ИМОВИНОМ</p> <p>2.1. Управљање нематеријалним улагањима</p> <p>2.2. Управљање основним средствима</p> <p>2.3. Управљање дугорочним финансијским пласманима</p> <p>2.4. Одржање реалне вриједности основних средстава</p> <p>3. УПРАВЉАЊЕ КРАТКОРОЧНИМ ФИНАНСИЈСКИМ ОБАВЕЗАМА И ОБАВЕЗАМА ПРЕМА ДОБАВЉАЧИМА</p> <p>3.1. Управљање краткорочним финансијским обавезама</p> <p>3.2. Управљање обавезама према добављачима</p> <p>4. УПРАВЉАЊЕ ОБРТНИМ СРЕДСТВИМА</p> <p>4.1. Управљање нето обртним средствима</p> <p>4.1.1. Појам и разлози држања нето обртних средстава</p> <p>4.1.2. Методе финансирања нето обртних средстава</p> <p>4.1.2.1. Конзервативни метод финансирања нето обртних средстава</p> <p>4.1.2.2. Агресивни метод финансирања нето обртних средстава</p> <p>4.1.2.3. Компромисни метод финансирања нето обртних средстава</p> <p>4.2. Управљање залихама</p> <p>4.2.1. Управљање залихама материјала</p> <p>4.2.2. Управљање залихама полупроизвода и недовршене производње</p> <p>4.2.3. Управљање залихама готових производа</p> <p>4.2.4. Систем управљања залихама</p> <p>4.2.5. Just-in-time систем управљања залихама</p> <p>4.2.6. Мјерење успјешности управљања залихама</p> <p>4.3. Управљање сталним средствима намијењеним продаји</p> <p>4.4. Управљање потраживањима од купаца</p> <p>4.4.1. Кредитни бонитет купца</p> <p>4.4.2. Услови продаје</p> <p>4.5. Управљање готовином</p> <p>4.5.2. Минимални салдо готовине и ликвидна резерва</p> <p>4.5.3. Пласман периодичних вишкова готовине</p> <p>4.5.4. Оптимални однос готовине и хартија од вриједности</p>
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>1. Микеревић, Д., <i>Финансијски менаџмент</i>, Економски факултет Бања Лука и Финрар, Бања Лука, 2018. (поглавља: I – VIII)</p> <p>2. Заимовић, А., Алибеговић Џ, <i>Примјена финансијског менаџмента – збирка задатака са теоријским објашњењима</i>, Економски факултет Сарајево, 2010. (поглавља: 1, 2, 3, 7 и 8)</p> <p>3. Van Horne J. С., Wachowicz, J. М., <i>Основе финансијског менаџмента</i>, Мате, Загреб, 2014. (поглавља: I, III, IV, VII)</p>

	4. Орсаг, С., <i>Пословне финансије</i> , Авантис, Загреб, 2015. (поглавља: И, ИИ, В, ВИ)
6.	НАЧИН ИСПИТИВАЊА Испит се полаже писмено и траје 180 минута. Испит се састоји од 20 тест питања вишеструког избора и 2 задатка, који обухватају цјелокупни наставни програм овог предмета. Задаци се вреднују са по 30 бодова ($2 \times 30 = 60$ бодова), а свако тест питање са по 2 бода ($20 \times 2 = 40$ бодова). Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.

III НИВО Професионално звање: ОВЛАШЋЕНИ РЕВИЗОР

ПРЕДМЕТ 10. НАПРЕДНО УПРАВЉАЧКО РАЧУНОВОДСТВО	
1.	<p>ЦИЉ</p> <p>Општи циљ предмета је да кандидати за звање овлашћеног ревизора стекну знања о савременим концептима управљачког рачуноводства и одговорнима рачуноводствене функције на потребу управљања предузећем у условима промјенљивог пословног окружења. С обзиром да се ради о концептима заснованим на кључним факторима тржишног успјеха од управљачког рачуноводство се очекује обимнија и конкретнија подршка стратегијском управљачком нивоу.</p>
2.	<p>ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ</p> <p>Основне вјештине које кандидати треба да стекну на основу савладавања усвојеног плана и програма подразумијевају: спознају стратегијских проблема узрокованих конвенционалним приступом управљачком рачуноводству, кључне факторе тржишног успјеха и генерисање конкурентских предности савременог предузећа те начине прилагођавања рачуноводственог информисања потребама управљања кључним факторима успјеха и то посредством конкретних оперативних активности рачуноводствене функције, у смислу провођења стратегије лидерства у квалитету обезбијеђених учинака и начину управљања ресурсима, времену задовољења потреба купаца, иновацијама у процесима и учинцима те у остварењу лидерства у трошковима.</p>
3.	<p>ОБРАЗЛОЖЕЊЕ</p> <p>У уводном дијелу програма дефинисан је садржај који има за циљ да се идентификују кључни фактори тржишног успјеха и конкурентска способност предузећа, као и стратегијски проблеми у примјени конвенционалног управљачког рачуноводства. У наставку програма дефинисани су различити механизми рачуноводствене подршке управљању појединачних кључним факторима тржишног успјеха. У другом дијелу програма представљена је рачуноводствена подршка стратегији лидерства у квалитету посредством идентификације различитих врста трошкова квалитета, начина њиховог мјерења као и мјерења ефеката побољшања квалитета. У трећем дијелу програма предвиђено је упознавање са рачуноводственом подршком управљању временом задовољења потреба купаца посредством обрачуна трошкова на бази животног циклуса производа, специфичностима трошкова залиха и концепта управљања залихама „управо на вријеме“ те ефектима управљања залихама према концепту „управо на вријеме“ на рачуноводствени информациони систем; У четвртном дијелу програма предвиђено је представљање инструмената рачуноводствене подршке стратегији лидерства у иновацијама посредством извјештаја о иновативним потенцијалима и резултатима иновација те посебно обрачун циљног трошка са становишта управљања процесом иновирања.</p> <p>У петом дијелу програма предвиђена је анализа инструмената рачуноводствене подршке стратегији лидерства у трошковима и то</p>

	<p>посредством прецизно конституисане цијене коштања (за које намјене је представљен концепт обрачуна трошкова на бази активности), могућности за смањење оперативних трошкова, стратегијска анализа трошкова те у оквиру тог концепта посебно и употреба ланца вриједности. На крају, у оквиру шестог дијела програма, предвиђено је представљање обрачуна трошкова на бази карактеристика (атрибута) производа или услуга као и рачуноводствени обухват елемената сопственог ланца вриједности (посредством теорије ограничавајућих фактора и система уравнотежених показатеља остварења) и ланца вриједности конкуренције.</p>
<p>4.</p>	<p>ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН</p> <p>I Прилагођавање рачуноводственог информисања потребама савременог управљања предузећем</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конкурентска способност предузећа 2. Улога стратегијског менаџмента у развоју рачуноводственог информисања 3. Кључни фактори тржишног успјеха и генерисање конкурентских предности савременог предузећа <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Квалитет као фактор конкурентности 3.2. Вријеме као фактор конкурентности 3.3. Иновације као фактор конкурентности 3.4. Трошкови као фактор конкурентности 4. Конвенционално управљачко рачуноводство – стратегијски проблеми 5. Стратегијско управљачко рачуноводство – одговор изазовима савремених услова привређивања предузећа <p>II Рачуноводствена подршка стратегији лидерства у квалитету</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Трошкови квалитета производа и услуга 2. Мјерење трошкова и ефеката побољшања квалитета 3. Извјештаји о трошковима и ефектима побољшања квалитета 4. Прилагођавање извјештајне основе потребама рачуноводствене подршке управљању квалитетом <p>III Рачуноводствена подршка стратегији лидерства у времену задовољења потреба купаца</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Показатељи утрошка времена обављања пословне активности 2. Животни циклус производа или услуге и обрачун трошкова на бази животног циклуса производа или услуге 3. Трошкови залиха и концепт управљања залихама „управо на вријеме“ 4. Рачуноводствена подршка реакцији на захтјеве купаца и филозофији тржишног наступа „управо на вријеме“ 5. Ефекти управљања залихама према концепту „управо на вријеме“ на рачуноводствени информационални систем <p>IV Рачуноводствена подршка стратегији лидерства у иновацијама</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи иновирања и задаци рачуноводствене подршке активностима иновирања 2. Карактер трошкова и ефеката иновација и значај функције дизајнирања у процесу иновирања 3. Рачуноводствени извјештаји о иновативним потенцијалима и резултатима иновација 4. Обрачун циљног трошка у функцији управљања процесом иновирања <p>V Рачуноводствена подршка стратегији лидерства у трошковима</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Цијена коштања - претпоставка успјешности стратегије трошковог

	<p>лидерства</p> <p>1.1. Традиционални системи обрачуна трошкова</p> <p>1.2. Претпоставке за промјену начина обрачуна трошкова</p> <p>1.3. Обрачун трошкова на бази активности</p> <p>2. Рачуноводствена подршка концептима смањења трошкова</p> <p>2.1. Рачуноводствена подршка управљању на бази активности</p> <p>2.2. Рачуноводствена подршка управљању ланцем добављача</p> <p>2.3. Рачуноводствена подршка управљању трошковима на бази каизен филозофије</p> <p>3. Стратегијска анализа трошкова</p> <p>4. Употреба ланца вриједности у стратегијској анализи трошкова</p> <p>VI Рачуноводствена подршка стратегијском позиционирању предузећа</p> <p>1. Обрачун трошкова на бази карактеристика (атрибута) производа или услуга</p> <p>2. Рачуноводствени обухват елемената сопственог ланца вриједности</p> <p>2.1. Теорија ограничавајућих фактора</p> <p>2.2. Систем уравнотежених показатеља остварења</p> <p>3. Рачуноводствени обухват елемената ланца вриједности конкуренције – конкурентско рачуноводство</p>
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>1. Гајић П., <i>Управљачко рачуноводство – стратегијски аспекти рачуноводствене подршке управљању кључним факторима тржишног успјеха</i>, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, 2017. (поглавља 1-7.)</p> <p>2. Башић М., Попић И., Исаковић-Каплан Ш., Ресић Е., <i>Трошковно рачуноводство – практикум</i>, Економски факултет Универзитета у Сарајеву, Сарајево, 2009. (I. дио – поглавља 5, 13, 19, 20; II. дио)</p> <p>3. Bhimani A., Horngren C.T., Datar S.M., Foster G., <i>Управљачко рачуноводство и рачуноводство трошкова</i>, MATE, 2018. (поглавља 11, 20-22)</p>
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 3 сата (180 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 3 задатка и 2 есеја који обухваћају целокупни наставни програм овог предмета.</p> <p>Сваки задатак или есеј се вреднује са по 20 бодова. Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова..</p>

ПРЕДМЕТ 11: НАПРЕДНА РЕВИЗИЈА

1. ЦИЉ

СТИЦАЊЕ ТЕОРИЈСКИХ И ПРАКТИЧНИХ ЗНАЊА И ВЈЕШТИНА СА ЦИЉЕМ:

- разумијевања појма, суштине и врста ревизије и посебно независне или екстерне ревизије финансијских извјештаја и њеног провођења у пракси,
- разумијевања и примјене актуелне регулаторне основе – законске и професионалне регулативе ревизије – у пракси ревизије у Босни и Херцеговини, односно у Ентитетима,
- разумијевања и примјене кодекса етике за професионалне рачуноводствене експерте,
- разумијевања, функционисања и примјене компоненти и система интерних контрола и њеног значаја за остваривање циљева предузећа.

2. ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ

Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени да:

- разумију основне концепте и постулате ревизије, врсте ревизије и посебно процес ревизије и њен допринос кредибилитету финансијских извјештаја, однос система интерних контрола, интерне ревизије и ревизије финансијских извјештаја,
- примјене кодекс етике за професионалне рачуноводствене експерте и идентификују понашања која у пракси представљају његово нарушавање,
- раде у тимовима ангажованим на ревизији финансијских извјештаја у складу са Међународним стандардима ревизије,
- раде у тимовима ангажованим на осталим врстама ревизије.

3. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Наставни план предмета *Напредна ревизија* претпоставља претходно стечена иницијална знања током студија (или другог облика формалног образовања), стечено звање сертификованог рачуновође, те знања стечена у вишегодишњој пракси кандидата за полагање испита у функцији стицања професионалних звања у рачуноводству и ревизији.

Програм започиње изучавањем и разумијевањем теоријских основа ревизије (циљеви, постулати, концепти, стандарди и мишљење ревизора), а затим се додатно фокусира на етичка питања и кодекс етике за професионалне рачуноводствене експерте. Након тога слиједи поглавља или дијелови који разјашњавају односе система интерних контрола, интерне и екстерне ревизије, те контролу квалитета ревизије. Слиједи поглавља која се односе на основне фазе процеса ревизије: прихватање клијента и ревизорске фирме од стране клијента, планирање ревизије, са фокусом на процјену ризика и значајности те међузависност система интерних контрола и ревизије, прибављање доказа ревизије, те завршну фазу ревизије и извјештавање о проведеној ревизији финансијских извјештаја. Посебан дио програма је провођење ревизије у окружењу савремених информационалних и телекомуникационих технологија, ревизија консолидованих финансијских извјештаја, те савремени изазови и будућност ревизије.

4. ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН

1. Теоријске основе ревизије

- (a) Циљеви ревизије
- (b) Постулати ревизије
- (c) Концепти ревизије
- (d) Стандарди ревизије

2. Етичка питања према IFAC-овом етичком кодексу за професионалне рачуновође

- (a) Општа примјена Кодекса етике за професионалне рачуновође
- (b) Етичка начела примјенљива на професионалне рачуновође и јавној пракси
- (c) Етичка начела примјенљива на запослене професионалне рачуновође у привредним друштвима или државној управи

3. Контрола квалитета ревизије

- (a) Потреба за контролом квалитета ревизије
- (b) Контрола квалитета ревизије на нивоу ревизијског ангажмана
- (c) Контрола квалитета на нивоу професионалне асоцијације
- (d) Контрола квалитета ревизије кроз јавни надзор

4. Интерна контрола и интерна ревизија

- (a) Појам, улога и дефиниција интерне контроле
- (b) Компоненте и систем интерних контрола у контексту ревизије финансијских извјештаја
- (c) Појам, улога и подручја дјеловања интерне ревизије у предузећу клијенту ревизије
- (d) Однос интерне контроле и интерне ревизије према екстерној ревизији финансијских извјештаја

5. Ревизија јавних расхода - државна ревизија

- (a) Регулаторна основа ревизије јавног сектора
- (b) Финансијска ревизија јавног сектора
- (c) Ревизија успјешности јавног сектора
- (d) Транспарентност ревизорског извјештаја јавног сектора

6. Ревизија финансијских извјештаја малих и средњих предузећа

- (a) Идентификовање ентитета којима су намијењени стандарди финансијског извјештавања за мале и средње ентитете
- (b) Презентација финансијских извјештаја малих и средњих ентитета
- (c) Специфичности ревизије финансијских извјештаја малих и средњих ентитета

7. Процес ревизије финансијских извјештаја према Међународним стандардима и саопштењима ревизије, контроле квалитета, прегледа, осталих увјеравања и повезаних услуга

Међународни оквир ангажовања на основу кога се пружа увјеравање

- (a) Предговор Међународним стандардима контроле квалитета, ревизије, прегледа, осталих увјеравања и сродних услуга и значење појмова
- (b) Међународни оквир ангажовања на основу којих се пружа увјеравање
- (c) Општа начела и одговорности (МСР 200-299)
- (d) Процјена ризика и реакција на процијењене ризике (МСР 300-499)

- (e) Ревизијски докази (МСР 500-599)
- (f) Кориштење рада других (МСР 600-699)
- (g) Ревизијски закључци и извјештавање (МСР 700-799)

Остали ревизијски ангажмани

- (a) Посебна подручја (МСР 800-899)
- (b) Међународне смјернице ревизијске праксе (МСРП 1000-1099)
- (c) Ангажмани увида у финансијске извјештаје (Међународни стандарди за ангажмане увида МСУ 2000-2699)
- (d) Ангажмани који пружају увјерење, а не спадају у ревизију или увид финансијских информација (Међународни стандарди за ангажмане са изражавањем увјерења МСИУ 3000-3699)
- (e) Ангажмани за услуге сродне ревизији (Међународни стандарди за повезане услуге МСПУ 4000-4699)

8. Ревизија у савременом окружењу информационих и телекомуникационих технологија

- (a) Карактеристике савременог окружења информационих и телекомуникационих технологија и изазови с којима се сусрећу ревизори у таквом окружењу
- (b) Специфичности ревизије финансијских извјештаја у ИТ окружењу
- (c) Интерне контроле у ИТ окружењу
- (d) Примјена компјутера као ревизијског алата
- (e) Ревизорски софтверски пакети

9. Ревизија финансијских извјештаја (Екстерна ревизија)

- (a) Предревизијске радње
- (b) Планирање ревизије
- (c) Обављање ревизије
- (d) Извјештавање оведеној ревизији

10. Ревизија елемената финансијских извјештаја и повезаних рачуна

- (a) Ревизија сталних средстава
- (b) Ревизија залиха
- (c) Ревизија потраживања
- (d) Ревизија новчаних средстава
- (e) Ревизија капитала
- (f) Ревизија обавеза
- (g) Ревизија прихода
- (h) Ревизија расхода
- (i) Преглед потенцијалних средстава и потенцијалних обавеза
- (j) Преглед накнадних догађаја
- (k) Разматрање временске неограничености пословања

11. Практични приступ ревизији финансијских извјештаја (case study)

- (a) Планирање и провођење ревизије финансијских извјештаја
- (b) Сачињавање радне документације/папира ревизије
- (c) Избор одговарајуће врсте мишљења у практичним примјерима/задацима, везано за ревизију појединих елемената финансијских извјештаја
- (d) Сачињавање извјештаја ревизора и избор одговарајуће врсте мишљења о финансијским извјештајима у цјелини у практичним

	<p>примјерима/задацима (на основу цјелине претпостављене ситуације и околности)</p> <p>12. Регулаторна основа ревизије у ЕУ, изазови и будућност ревизије</p> <p>(a) Законски положај рачуновођа и ревизора у ЕУ – <i>Acquis communautaire</i></p> <p>(b) Институционални актери Европске Уније</p> <p>(c) Директиве Европске Уније релевантне за финансијско извјештавање и ревизију</p> <p>(d) Изазови и будућност ревизије</p>
<p>5.</p>	<p>ЛИТЕРАТУРА:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кондић Н., Божић Р., Пољашевић Ј., <i>Ревизија финансијских извјештаја – водич кроз практичну ревизију</i>, ИВ измијењено и допуњено издање, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци и Финрар д.о.о. Бања Лука, 2018. (поглавља: 1-7; 23–студија случаја) 2. Јахић Х., Андрић М., Куртановић С., <i>Ревизија</i>, Универзитет у Бихаћу, 2014. (дио: I, II и III) 3. Hayes R. и други, <i>Принципи ревизије – међународна перспектива</i>, превод, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2002. (поглавља: 3-13) 4. Андрић М., Крсмановић Б., Јакшић Д., <i>Ревизија – теорија и пракса</i>, В. измијењено и допуњено издање, Економски факултет Суботица, 2009. (поглавља: 1-14) 5. Крсмановић Б., Полић С., <i>Информационе технологије у рачуноводству и ревизији</i>, Финрар д.о.о. Бања Лука и Факултет спољне трговине Бијељина, 2008. (поглавља: 7, 12, 17, 19, 21-25) 6. Ђурасовић В., <i>Интерна контрола и интерна ревизија</i>, Финрар Бања Лука, 2007. (поглавља: 2-4) 7. IFAC-ов етички кодекс за професионалне рачуновође, превод у принтаној или електронској форми на сајту ентитетских савеза (www.srr-rs.org; www.srr-fbih.org)
<p>6.</p>	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 3 сата (180 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 3 есеја и 2 задатка који обухватају цјелокупни наставни програм овог предмета.</p> <p>Есеји и задаци су формулисани на начин да кандидати објасне и/или примијене наставне садржаје на практичне аспекте ревизије финансијских извјештаја, те система интерних контрола и кодекса етике за професионалне рачуноводствене експерте.</p> <p>Сваки есеј или задатак се вреднује са по 20 бодова уз наведену шему бодовања (5 x 20 = 100 бодова). Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>

ПРЕДМЕТ 12. НАПРЕДНО ФИНАНСИЈСКО ИЗВЈЕШТАВАЊЕ

1.	<p>ЦИЉ</p> <p>Развој знања и вјештина за разумијевање сложенијих пословних трансакција, састављање и анализа појединачних и консолидованих финансијских извјештаја опште намјене, као и анализа и тумачење финансијских и нефинансијских информација.</p>
2.	<p>ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ</p> <p>Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени за:</p> <ul style="list-style-type: none">- расправу о регулаторном оквиру за финансијско извјештавање- рачуноводствени третман сложенијих пословних догађаја у складу са захтјевима МСФИ- састављање и презентовање појединачних и консолидованих финансијских извјештаја у складу са МСФИ- анализу финансијских и нефинансијских информација- анализу и тумачење финансијских извјештаја
3.	<p>ОБРАЗЛОЖЕЊЕ</p> <p>Наставни план из Напредног финансијског извјештавања претпоставља знања стечена током студија (или другог облика формалног образовања), као и знања стечена у вишегодишњој пракси као сертификованог рачуновође.</p> <p>Програм започиње регулаторним рачуноводственом оквиру на међународном нивоу.</p> <p>Главне области наставног плана покривају рачуноводствени третман сложених пословних догађаја у складу са МСФИ/МРС а затим и састављање појединачних и консолидованих финансијских извјештаја.</p> <p>На крају програм обухвата анализу и тумачење финансијских и нефинансијских информација, те примјену принципа корпоративног управљања.</p>
4.	<p>ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН</p> <p>1. Регулаторни оквир одбора за Међународне рачуноводствене стандарде (IASB)</p> <ul style="list-style-type: none">(a) Међународни стандарди финансијског извјештавања, процедуре њихових измјена и доношења нових стандарда, улога и задаци одговарајућих тијела IFAC-а у вези са унапређењем и хармонизовањем(b) Циљеви и сврха финансијског извјештавања(c) Начело сталности(d) Основне карактеристике МСФИ и МСФИ за МСЕ(e) Квалитативне карактеристике финансијских информација <p>2. Израда и презентација финансијских извјештаја за друштва капитала</p> <ul style="list-style-type: none">(a) Рачуноводствено обухватање биолошких средстава и пољопривредних производа(b) Рачуноводство донација и државне помоћи(c) Приходи из уговора са купцима

	<ul style="list-style-type: none">(d) Обезвређења сталних средстава(e) Мјерење фер вриједности(f) Ревалоризација и промјена фер вриједности средстава(g) Пренос инвестиционих некретнина на и са залиха и некретнина које користи власник и други преноси(h) Рачуноводствено обухватање финансијских инструмената(i) Рачуноводствено обухватање финансијских деривата(j) Рачуноводствено обухватање пензионих планова и резервисања за пензије(k) Зарада по акцији(l) Плаћање на бази акција(m) Уговори о осигурању(n) Сегментно извјештавање(o) Објелодањивање повезаних страна(p) Пословне комбинације(q) Догађаји након датума биланса(r) Промјене рачуноводствених политика, промјене рачуноводствених процјена и грешке <p>3. Израда и презентација финансијских извјештаја за групе повезаних друштава</p> <ul style="list-style-type: none">(a) Рачуноводствено обухватање улагања у придружена друштва(b) Рачуноводствено обухватање заједничких улагања (подухвата)(c) Консолидовање финансијских извјештаја групе која укључује зависна, придружена и заједнички контролисана друштва <p>4. Нефинансијско извјештавање</p> <ul style="list-style-type: none">(a) ОЕСД принципи корпоративног управљања(b) Годишњи извјештај о пословању(c) Нефинансијско извјештавање у складу са ЕУ директивама <p>5. Анализа и интерпретација финансијских извјештаја</p> <ul style="list-style-type: none">(a) Рачуноводствене политике и квалитет финансијских извјештаја(b) Анализа имовинског положаја предузећа(c) Анализа финансијског положаја предузећа(d) Анализа успешности пословања предузећа(e) Рацио анализа(f) Резидуални доходак, економска и тржишна додана вриједност
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ol style="list-style-type: none">1. МСФИ и МСФИ за МСЕ, посљедњи званични преводи2. Шњегота Д., <i>Примјена МСФИ кроз билансни контни оквир, друго измијењено и допуњено издање</i>, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци и Финрар, 2017.3. Пољашевић Ј., Шкарић-Јовановић К., <i>Примјењена теорија и политика биланса – збирка задатака</i>, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци и Финрар, 2014.

	<p>4. Белак В., <i>Професионално финансијско рачуноводство</i>, Firson, Мостар, 2019. (точ. 4.1.-4.6, 6.2.-6.5., 7.4., 7.5., 10.1. и 10.2.)</p> <p>5. Гулин. Д., Перчевић. Х., <i>Финансијско рачуноводство – изабране теме</i>, HZRIFD, Загреб, 2013. (точ. 2.1. до 2.6.)</p> <p>6. Директива 2013/34/ЕУ и Директива 2014/95/ЕУ о измјени Директиве 2013/34/ЕУ (у погледу објављивања нефинансијских информација и информација о разноликости одређених великих предузећа и група)</p>
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 3 сата (180 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 3 задатка и 2 есеја који обухваћају цјелокупни наставни програм овог предмета.</p> <p>Сваки задатак или есеј се вреднује са по 20 бодова. Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>

ПРЕДМЕТ 13. НАПРЕДНИ ФИНАНСИЈСКИ МЕНАЏМЕНТ

<p>1.</p>	<p>ЦИЉ</p> <p>Циљ изучавања овог предмета је спајање логичног и теоријског као претпоставка практичне примјене која слиједи након завршетка курса. Конкретизација овог циља огледа се у могућности схватања значаја и начина доношења стратешких финансијских одлука у предузећу, као и у савладавању техника за спровођење тих одлука.</p>
<p>2.</p>	<p>ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ</p> <p>Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени за примјену рјешења у вези с финансијским инвестиционим и дивидендним одлукама и њиховим посљедицама. Кандидати се оспособљавају за препознавање стратешких проблема из области напредног финансијског менаџмента и за самостално или тимско реаговање у правцу њиховог оптималног рјешавања. Очекује се да кандидати усвоје стручну терминологију и да буду мотивисани и заинтересовани за област финансија као кључну подршку у обављању своје будуће професије.</p>
<p>3.</p>	<p>ОБРАЗЛОЖЕЊЕ</p> <p>Наставни план из предмета Напредни финансијски менаџмент претпоставља знања стечена током студија (или другог облика формалног образовања), као и знања стечена у вишегодишњој пракси кандидата за полагање овог испита.</p>
<p>4.</p>	<p>ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН</p> <p>I ПРЕДУЗЕЋЕ КАО СИСТЕМ, ЊЕГОВО ОКРУЖЕЊЕ И СТРАТЕШКИ ФИНАНСИЈСКИ МЕНАЏМЕНТ</p> <p>1. ПРЕДУЗЕЋЕ КАО СИСТЕМ</p> <p>1.1. Правне форме предузећа</p> <p>1.1.1. Друштва лица</p> <p>1.1.2. Друштва капитала</p> <p>1.2. Критеријуми избора правне форме предузећа</p> <p>1.2.1. Улагање сопственог капитала</p> <p>1.2.2. Одговорност</p> <p>1.2.3. Учешће у добитку</p> <p>1.2.4. Пословно одлучивање</p> <p>1.3. Условљеност структуре капитала</p> <p>1.3.1. Структура капитала и начела финансијске политике</p> <p>1.3.2. Структура капитала и правне форме предузећа</p> <p>1.4. Дилеме организације предузећа</p> <p>1.4.1. Настанак холдинг предузећа у развијеним земљама</p> <p>1.4.2. Настанак сегмената пословања</p> <p>1.4.3. Предности и недостаци организације предузећа на принципима зависног правног лица и сегмента пословања</p> <p>1.5. Међуусловљеност предузећа и окружења</p> <p>1.5.1. Привредни и финансијски систем</p> <p>1.5.2. Токови и инструменти трансформисања финансијске штедње – процес</p>

формирања капитала

1.5.3. Циљ политике предузећа

1.5.4. Финансијски извјештаји у функцији доношења одлука

1.5.5. Финансијски менаџмент и финансијски менаџер

1.5.6. Проблем стварања конкурентских предности предузећа

2. ПРОБЛЕМАТИКА ОДЛУЧИВАЊА

2.1. Појам и дефиниција одлучивања

2.2. Носиоци одлучивања

2.3. Фактори одлучивања

2.4. Циљеви различитих интересних група

2.5. Конфликт интереса менаџмента и власника капитала

3. ПРЕДМЕТ (ПОДРУЧЈА) СТРАТЕШКОГ ОДЛУЧИВАЊА

3.1. Стратешке одлуке у предузећу

3.1.1. Улога финансија у спровођењу корпоративне стратегије

3.1.2. Међусобна повезаност менаџмента у спровођењу стратегија

3.2. Међузависност квалитета корпоративног управљања и финансијског извјештавања

3.2.1. Потреба за унапређењем корпоративног управљања

3.2.2. Финансијско извјештавање у функцији квалитета корпоративног управљања

II ЦИЈЕНА НОВЦА

1. СТРУКТУРА КАМАТНИХ СТОПА

1.1. Реална наспрам номиналне каматне стопе и инфлација

1.2. Прилагођавање каматних стопа ризику ликвидности (LP)

1.3. Прилагођавање каматних стопа ризику од неизвршења новчаних обавеза (DRP)

1.4. Прилагођавање каматне стопе према времену доспијећа (MRP)

2. РОЧНА (ВРЕМЕНСКА) СТРУКТУРА КАМАТНИХ СТОПА

2.1. Теорија очекивања (Expectations Theory)

2.2. Теорија преференције ликвидности

2.3. Теорија сегментирања тржишта

2.4. Предвиђање кретања каматних стопа

3. ЕФЕКАТ КАМАТНИХ СТОПА НА ЦИЈЕНУ АКЦИЈА

III РИЗИК И ПРИНОС

1. ПОЈАМ И ДЕФИНИЦИЈА РИЗИКА

1.1. Нормална дистрибуција (распоред) вјероватноће

1.2. Графички приступ

1.3. Мјерење ризика релативним показатељима

1.3.1. Коефицијент варијације

1.3.2. Бета - релативна коваријанса

1.4. Обилежје "3"

2. ИСПИТИВАЊЕ ОДНОСА ИЗМЕЂУ РИЗИКА И ПРИНОСА

3. ИЗРАЧУНАВАЊЕ ПРИНОСА ПОЈЕДИНАЧНОГ СРЕДСТВА

3.1. Израчунавање једноставног приноса

3.2. Израчунавање очекиваног приноса

4. ИЗРАЧУНАВАЊЕ РИЗИКА ПОЈЕДИНАЧНОГ СРЕДСТВА

5. ТЕОРИЈА ПОРТФОЛИЈА

5.1. Израчунавање очекиваног приноса портфолија средстава

5.2. Оцјена ризичности портфолија средстава

- 6. ИЗРАЧУНАВАЊЕ ВАРИЈАНСЕ И СТАНДАРДНЕ ДЕВИЈАЦИЈЕ
- 7. ВРСТЕ РИЗИКА
 - 7.1. Ризик специфичан за компанију (несистемски ризик)
 - 7.2. Тржишни (системски) ризик
- 8. МОДЕЛ ВРЕДНОВАЊА (ПРОЦЈЕНЕ) КАПИТАЛА (CAPM – CAPITAL ASSET PRICING MODEL)
 - 8.1. Претпоставке CAPM
 - 8.2. Извођење бете
 - 8.3. Захтијевана (тражена) стопа приноса
 - 8.4. Примјена концепта CAPM - а
 - 8.5. Модел вредновања средства на основу арбитраже (APT)

IV ФИНАНСИЈСКА ТРЖИШТА И ЊИХОВА ЕФИКАСНОСТ

- 1. ФИНАНСИЈСКА ТРЖИШТА
 - 1.1. Значај финансијских тржишта
 - 1.1.1. Формирање цијена
 - 1.1.2. Обезбјеђивање ликвидности
 - 1.1.3. Минимизирање трансакционих трошкова
 - 1.2. Структура (врсте) финансијских тржишта
 - 1.3. Утицај начина трговања хартијама од вриједности на цијене
 - 1.4. Тржиште новца у Сједињеним Америчким Државама
 - 1.4.1. Сврха тржишта новца
 - 1.4.2. Учесници на тржиштима новца у Сједињеним Државама
 - 1.4.3. Хартије од вриједности на америчком тржишту
 - 1.5. Тржиште капитала
 - 1.5.1. Сврха тржишта капитала
 - 1.5.2. Хартије од вриједности на америчком тржишту капитала
 - 1.5.3. Индекси тржишта акција
- 2. ЕФИКАСНОСТ ТРЖИШТА КАПИТАЛА
 - 2.1. Концепти функционисања тржишта капитала
 - 2.1.1. Арбитража
 - 2.1.2. Сигнализирање
 - 2.2. Колективна мудрост приликом процјене вриједности
 - 2.3. Савршено тржиште капитала
 - 2.4. Међузависност ефикасности, ликвидности и вриједности
 - 2.4.1. Хипотезе о ефикасности тржишта (ХЕТ)
 - 2.4.2. Докази хипотеза о ефикасности тржишта
 - 2.5. Шансе и ризици улагања у инвестиционе фондове
 - 2.5.1. Нека појмовна разграничења
 - 2.5.2. Значај инвестиционих фондова
 - 2.5.3. Врсте инвестиционих фондова
 - 2.5.4. Функционисање инвестиционих фондова
 - 2.5.5. Шансе и ризици улагања у инвестиционе фондове
 - 2.5.6. Перспективе инвестиционих фондова код нас

V ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКА О ФИНАНСИРАЊУ

- 1. ФИНАНСИЈСКО ПЛАНИРАЊЕ И БУЏЕТ НОВЦА
- 2. ПРОЦЕС ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНИРАЊА

- 2.1. Стратешко планирање
- 2.2. Краткорочно пословно планирање
 - 2.2.1. Предвиђање продаје
 - 2.2.2. Предвиђање максималне стопе раста
- 2.3. Буџет новца
- 2.4. Про форма финансијски извјештаји
- 3. ТЕОРИЈА СТРУКТУРЕ КАПИТАЛА
 - 3.1. Теорија ирелевантности структуре капитала
 - 3.2. Теорија ММ с укључивањем пореза на добитак
 - 3.3. Теорија Millera с укључивањем личних пореза
 - 3.4. Традиционална теорија структуре капитала
 - 3.5. Теорија статичког компромиса
 - 3.6. Теорија хијерархијског редослиједа
 - 3.7. Модификована теорија хијерархијског редосљеда – Муерсова теорија
 - 3.8. Теорија сигнализирања – signaling theory
- 4. МОГУЋНОСТИ ПРИМЈЕНЕ ТЕОРИЈЕ СТРУКТУРЕ КАПИТАЛА У ОБЛИКОВАЊУ СТРУКТУРЕ КАПИТАЛА АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА
- 5. ФИНАНСИЈСКА СТРУКТУРА И ФИНАНСИЈСКА МОЋ
 - 5.1. Међузависност финансијске структуре и финансијске моћи
 - 5.2. Утицајни фактори на финансијску структуру
 - 5.3. Проблеми оптимирања власничке структуре капитала
 - 5.4. Проблем финансијске моћи предузећа

VI ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКА О ДИВИДЕНДИ

- 1. ПОЛИТИКА ДИВИДЕНДИ
 - 1.1. Теорије политике дивиденде
 - 1.1.1 Теорија резидуалне дивиденде
 - 1.1.2. Теорија ирелевантности дивиденде
 - 1.1.3. Теорија “Птица у руци”
- 2. ПОЛИТИКА ДИВИДЕНДИ И ТРЖИШТЕ КАПИТАЛА
 - 2.1. Политика дивиденди са становишта савршеног тржишта капитала
 - 2.2. Политика дивиденди са становишта несавршености тржишта капитала
 - 2.3. Утицајни фактори на дивидендну политику
 - 2.3.1. Утицај политике опорезивања
 - 2.3.2. Утицај трошкова трансакција
 - 2.3.3. Утицај сигнализирања
 - 2.3.4. Утицај откупа акција
 - 2.3.5. Утицај преносивих продајних права
 - 2.3.6. Импликације политике
 - 2.3.7. Политика дивиденди
 - 2.3.8. Утицајни фактори на управљање дивидендном политиком

VII РЕСТРУКТУРИРАЊЕ ПРЕДУЗЕЋА

- 1. РАЗЛОЗИ СПАЈАЊА И ПРИПАЈАЊА
 - 1.1. Економија пословања
 - 1.2. Учинак информација
 - 1.3. Боље управљање
 - 1.4. Добит због кориштења финансијске полуге
 - 1.5. Лични циљеви менаџмента
- 2. СТРАТЕШКЕ АКВИЗИЦИЈЕ КОЈЕ УКЉУЧУЈУ РЕДОВНЕ АКЦИЈЕ
 - 2.1 Утицај на зараду по акцији

	<ul style="list-style-type: none">2.2. Утицај на тржишну вриједност2.3. Емпиријски докази о спајању2.4. Развој спајања и припајања3. АКВИЗИЦИЈЕ И ОЦЈЕНЕ ИСПЛАТИВНОСТИ<ul style="list-style-type: none">3.1. Слободни новчани токови и њихова вриједност3.2. Неготовинска плаћања и преузимање обавеза3.3. Процјена новчаних токова3.4. Приступ заснован на новчаном току насупрот приступу заснованом на заради по акцији4. ПРЕУЗИМАЊЕ ПОНУДА ЗА ПРЕУЗИМАЊЕ<ul style="list-style-type: none">4.1. Куповина имовине или редовних акција4.2. Опорезива трансакција или трансакција ослобођења пореза4.3. Рачуноводствени третман5. СТРАТЕШКИ САВЕЗИ<ul style="list-style-type: none">5.1. Заједнички подухвати5.2. Виртуалне корпорације6. ДЕЗИНВЕСТИРАЊЕ<ul style="list-style-type: none">6.1. Добровољна ликвидација предузећа6.2. Парцијална продаја6.3. Одвајање од предузећа6.4. Одвајање уз продају7. РЕСТРУКТУРИРАЊЕ ВЛАСНИШТВА<ul style="list-style-type: none">7.1. Приватизација8. ОТКУП УЗ ПОЛУГУ<ul style="list-style-type: none">8.1. Договарање финансирања откупом
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none">1. Микеревић, Д., <i>Напредни стратешки финансијски менаџмент</i>, Економски факултет Бања Лука и Финрар, Бања Лука, 2010. (глава I, II, III, V, VII)2. Заимовић, А., Алибеговић Џ, <i>Примјена финансијског менаџмента – збирка задатака са теоријским објашњењима</i>, Економски факултет Сарајево, 2010. (поглавља: 5 и 6)3. Van Horne J. С., Wachowicz, J. М., <i>Основе финансијског менаџмента</i>, Мате, Загреб, 2014. (поглавља: II, V, VI, VIII)4. Орсаг, С., <i>Инвестицијска анализа</i>, Авантис, Загреб, 2015 (поглавља X, XIII, XIX, XX i XXI)
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 3 сата (180 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 3 есеја и 2 задатка који обухватају цјелокупни наставни програм овог предмета.</p> <p>Сваки есеј или задатак се вреднује са по 20 бодова (5 x 20 = 100 бодова). Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>

ПРЕДМЕТ 14. СТРАТЕГИЈСКИ МЕНАЏМЕНТ

1.	ЦИЉ Развој знања и вјештина за разумијевање теоријског концепта стратешког менаџмента као и разумијевање и примјену стратешког менаџмента.
2.	ОСНОВНЕ ВЈЕШТИНЕ Након положеног испита кандидати би требали бити оспособљени за: - Утврдити фазе процеса, појмове и моделе стратегијског менаџмента - Класификовати елементе и методе спољне околине предузећа (организације) - Процијенити структуру индустрије и процијенити конкурентски положај предузећа у индустрији - Валоризирати ресурсе предузећа и њихову повезаност са стратегијом предузећа - Утврдити фазе процеса стратегијског менаџмента односно формулацију, имплементацију и контролу - Разликовати типове корпорацијске, пословне и стратегије друштвене одговорности
3.	ОБРАЗЛОЖЕЊЕ Наставни план из <i>Стратегијског менаџмента</i> претпоставља основна знања из менаџмента стечена током студија (или другог облика формалног образовања), као и знања стечена у вишегодишњој пракси кандидата за полагање овог испита. Програм започиње упознавањем са природом, основним појмовима и процесом стратегијског менаџмента, а наставља се са упознавањем с околином организације те њеном структуром, након чега се обрађују методе и технике анализе свих сегмената околине. Програм укључује и дефинисање визије, мисије као и утврђивања циљева организације/предузећа, као и упознавање с типовима корпорацијских и пословних стратегија али и стратегија друштвене одговорности. Главне области наставног плана су формулисање стратегије, као и имплементација стратегије. На крају наставног плана је обухваћена и контрола и надзор провођења стратегије.
4.	ДЕТАЉНИ НАСТАВНИ ПЛАН 1. Природа и значај стратегијског менаџмента а) Дефинисање стратегије б) Појам и развој стратегијског менаџмента в) Карактеристике и значај стратегијског менаџмента г) Процес стратегијског менаџмента д) Визија, мисија и циљеви организације 2. Дефинисање нивоа стратешких намјера пословања а) Успостављање визије б) Пројектовање мисије 3. Анализа окружења а) Анализа екстерног окружења

	<p>b) Анализа интерног окружења</p> <p>c) Методе и технике анализе</p> <ul style="list-style-type: none">- SWOT анализа- PEST анализа <p>4. Формулисање стратегије</p> <p>a) Дефинисање пословне, корпоративне и функцијске стратегије</p> <p>b) Значај и улога стратегије</p> <p>c) Разматрање стратегије</p> <p>d) Провођење стратешке анализе</p> <p>e) Израда стратегије</p> <p>f) Припрема стратешког плана</p> <p>g) Алтернативне стратегије – корпорацијске, пословне и функцијске стратегије</p> <p>h) Стратешки избор</p> <p>5. Имплементација стратегије</p> <p>a) Значај и процес имплементације стратегије</p> <p>b) Управљање бихевиоралном и функционалном имплементацијом</p> <p>c) Елементи процеса имплементације стратегије</p> <p>d) Развој и дизајнирање организацијске структуре</p> <p>e) Успостава организацијске културе</p> <p>f) Избор и успостава система координације</p> <p>g) Управљање промјенама</p> <p>6. Стратешка евалуација и контрола стратегије</p> <p>a) Евалуација</p> <p>b) Контрола</p> <ul style="list-style-type: none">- процес контроле- типови контроле- разине контроле <p>c) Мјерење перформанси</p> <p>d) Измјена стратегије</p>
5.	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>1. Група аутора (ur. Vuble M.) <i>Стратешки менаџмент</i>, Синергија, Загреб, 2005. (поглавља 1., 2., 4., 6.)</p> <p>2. Тодоровић Ј., <i>Стратегијски и оперативни менаџмент</i>, CONZIT, Београд, 2003. (поглавља 1., 2., 5., 8.)</p>
6.	<p>НАЧИН ИСПИТИВАЊА</p> <p>Испит траје 3 сата (180 минута) и полаже се у писаном облику.</p> <p>Испит се састоји од 5 есеја који обухваћају цјелокупни наставни програм овог предмета.</p> <p>Сваки есеј се вреднује са по 20 бодова. Максималан број бодова који је могуће освојити на испиту је 100, а критериј пролазности је 50%, односно 50 бодова.</p>